

BIBLIOTECA „EMINESCU“

COLECȚIUNEA CAPO-D'OPERELOR LITERATURII UNIVERSALE

No. 10-11

LUCIAN DIN SAMOSATA

DIALOGURILE MORTILOR

ȘI

DIALOGURILE ZEILOR

CU O NOTIȚĂ ȘI CU NOTE MITOLOGICE

Traducere, după original, din grecește
de

ST. BEZDECHI

BUCUREȘTI

Editura „EMINESCU“, Societate Anonima

Str. Parlamentului, 2

NUMAR DUBLU

PREȚUL 10 LEI

Au apărut în :

Biblioteca „EMINESCU“

Colecțiunea capo-d'operelor literaturii
universale

- No. 1. **Coliba Indiană**, de *Bernardin de Saint-Pierre*, în traducere de *St. Bezdechi* 5 Lei
- No. 2. **Rabinul din Bacharach**, de *Heinrich Heine*, în traducere după original de *St. Antim* 5 Lei
- No. 3. **Divanul Iubirii**, de *Zifha Nadir-Edin Giaffer*, traducere din limba persană de *Ion Foti* 5 Lei
- No.4-5. **Prințesa Babilonului**, de *Voltaire*, în traducere de *E. Bezdechi*
volum dublu 10 Lei
- No.6-7. **Eterna Victimă**, de *Henryk Sienkiewicz*, traducere de *Constantin A. I. Ghica*, **volum dublu** . 10 Lei
- No.8-9. **Conacul Vrăjit**, de *Selma Lagerlöf*, traducere de *Eugen Relgis*, **volum dublu** 10 Lei
- No.10-11. **Dialogurile Morților și Dialogurile Zeilor**, traducere din grecește de *St. Bezdechi*. 10 Lei

BIBLIOTECA „EMINESCU“

COLECȚIUNEA CAPO-D'OPERELOR LITERATURII UNIVERSALE

No. 10-11

LUCIAN DIN SANCOSATA

DIALOGURILE MORTILOR
și
DIALOGURILE ZEILOR

CU O NOTIȚĂ ȘI CU NOTE MITOLOGICE

Traducere, după original, din grecește
de

ST. BEZDECHI

BUCUREȘTI

Editura „EMINESCU“, Societate Anonima

Str. Parlamentului, 2

Notiță biografică și literară

Lucian s'a născut în Siria, la Samosata, oraș situat pe țărmul Eufratului și capitala Comagenei, un mic regat, care după ce-a păstrat o umbră de independență sub cei dintâi împărați romani, deveni provincie romană sub Domițian. Data nașterii se fixează între 137--140 după Cr.

Tată-său a fost un om sărac și obscur. După ce a terminat școala publică, părinții lui l'au dat la un unchiu sculptor, să învețe o meserie. Spăr-gând o tablă de marmură, a mâncat bătaie cu cureaua și și-a îndreptat gândul în spre literatură, pentru care simțea o puternică vocațiune. Dar mai întâi începù să pledeze în tribunalele din Antiohia, încercă să-și facă o carieră din avocatură. Scârbit însă de viclenia, minciuna, nerușinarea, sbieretele, luptele și toate neajunsurile acestei profesii, la acea epocă, se lăsă de ea și se apucă de retorică.

Incepù să călătorească în calitate de conferențiar. În bucata lui Indoita acuzație se vede că a reușit chiar dela început în direcția aceasta. De altfel toate datele relative la biografia lui sunt luate din scrierile lui.

Câștiga sume foarte mari folosindu-se de talentul său în declamațiuni publice, improvizațiuni, a căror ironie veselă și fiind făcea să petreacă pe admiratorii lui.

Era timpul sofiștilor. Anunțau un discurs-conferență, cum anunță azi un muzicant un concert. Astfel călători în Ionia, Ahaia, Macedonia, în Italia, în Galii, citând sau rostind opuscule ca acelea ce ne-a lăsat sub titlurile Harmonide, Zeuxis sau Antiohus, Lauda muștel, etc.

În epoca aceasta se duse la Atena, să se instruiască. Apoi a locuit mai mult timp la Roma, în societatea celebrului filozof Nigrinus.

Bogat și șaimos se stabilește a doua oară în Atena, în intimitatea filozofului Demonax, despre care ne-a lăsat o biografie — asistă la sinuciderea lui Peregrinus, și începe acum rolul său de filozof satiric. Era cam de patruzeci de ani.

Scrierile cari l'au făcut nemuritor — Dialogurile Morților, Visul, Toxaris, Corabla, etc. se datoresc epocilor acelela ce urmează de aci înainte.

Veselle nesecată, un rar spirit de observație, cunoștință profundă a inimii omenești și a slă-

biciunilor ei, iată însușirile lui Lucian. Conferințele și scrierile lui mult gustate i-au adus gloria imensă, de care vine să se bucure în ultimii ani ai vieții, la Samosata, în patria lui. Dar nu stă nici acum mult în orașul natal.

Călători din nou prin Capadocia și Paflagonia, însoțit de tată-său și de persoanele familiei sale, până ce fu investit cu o înaltă funcție administrativă de către Marcu Aureliu sau de către Commod. Lucian spune singur în Apologia: „Am de guvernat o parte însemnată din provincia Egiptul; trebuie să instruesc procesele, să fixez ordinea dezbaterii lor, să fiu registre exacte de tot ce se face și de ce se spune, să înfrânez pe oratori în limitele cuviinței, să observ cât mai precis decretul împăratului și să veghez la publicitatea și la durata executării lor”. E probabil că a murit tare bătrân, de 80 sau 90 ani, de podagră. Nu rezultă de nicăeri, că ar fi fost însurat. Se crede totuși că a avut un fiu.

În societatea degenerată, fără credință din sec. II d. Cr. Lucian putea găsi din belșug fapte, din cari trebuia să facă obiecte ale ironiei lui tăioase. Într-o limbă atică, vrednică de secolul lui Pericle, biciuiește fără frică și fără milă toate viciile vremii lui: bătrâni stricați, captatori de testamente, lingușitori și paraziți, rețori ignoranți și flecari, și mai ales filozofii, oameni incapabili de o muncă utilă, fără principii ori sisteme, toți sunt demascați rând pe rând în Dialogurile lui pline de spirit. Nici

pretinșii magi, vrăjitori, prezicători, cari exploatau mulțimea setoasă de supranatural, nu sunt mai puțin crușați.

O imaginațiune splendidă. Lucian e filozof sceptic, de un scepticism radical și complet. El a pregătit calea Creștinismului, — întrucât reduce Olimpul și Tartarul la o scenă burlescă, pe care se mișcă marionetele divine — în Dialogurile Zeilor și în cele marine.

Tr.

DIALOGURILE MORȚILOR

1. Mesajul lui Diogene. —
2. Menip nesuferitul. —
3. Nu toate se pot prevedea. —
4. Captația bătrânilor bogați. —
5. O sinucidere fără voie. —
6. Un proverb în acțiune. —
7. Luntrea în primejdie. —
8. Cele două testamente. —
9. Alexandru, Anibal și Scipion înaintea lui Minos. —
10. Un zeu fals demascat. —
11. Setea de viață. —
12. Socrate în infern. —
13. Menip insolubil. —
14. Gloria în infern (dialogul 24). —
15. Dorul de variație. —
16. Creditor și debitor. —
17. Cine sapă groapa altuia. —
18. Intre două curtezane.

I.

MESAJUL LUI DIOGENE

Diogen și Pollux

Diogen. — Pollux, te însărcinez cum te-oi re-
întoarce acolo sus, căci ți s'a dat pe cât știu, drep-
tul să înviezi mâine ¹⁾), dacă vezi undeva pe Menip,

1) Kastor și Pollux, ori mai bine Polidevkes, sânt doi gemeni, zei ai luminei schimbătoare între răsărit și apus, zei ai luminei strălucitoare, și al întunerecului nopței, nu numai ca fenomenele luminoase ale zilei, ci și ale anului, precum și a schimbărilor atmosferice și siderale. Deși gemeni ei se deosibesc: Kastor e muritor, Polidevkes nemuritor; deși nemuritor acesta nu stă mereu în Olimp, ci petrece o zi în mormântul lor de la Terapne în lumea infernală și o zi în sălile aurite ale Olimpului, la tatăl lor Joie, (Dioskorii, fii lui Joie). Ei simbolizează succesiunea de lumină și întunec, a dimineței și a înserării. Acesta e sensul învierii lui Pollux.

căinele²⁾, și ai să-l găsești la Corint, lângă Cranium³⁾, ori la Liceu, răsând de sferile filozofilor, să-i spui: „Menip, Diogene te pofteste, dacă cumva te-ai săturat de răs cu privire la lucrurile ce se petrec pe pământ, să vii dedesubt, să râzi și mai strașnic. D'asupra nu ești tot'dauna sigur, că vei avea de ce să râzi; căci, cum se zice, cine știe precis, ce are loc după vlață? Inșă dedesubt o să fâzi fără sfârșit, ca și mine, când ai să vezi pe bogați, pe satrapii, pe tirani înjosiți, pierduți în umbră, fără alte distincțiuni, decât gemete, smulse trândăviei și nemerniciei lor, de către amintirea lucrurilor de sus”. Spune-i toate acestea, și mai spune-i să albe grîje să vie cu dăsații plini de năut, ori cu (pomeni) cine

2) Menip, filozof cinic, din Gadara, Fenicia, 314 a. Cr. Se așeză la Teba, unde se îmbogăți din cămătărie. Compusese 13 cărți de satire, pierdute astăzi. Lucian l'a nemurit.

3) Cranion era un gimnaziu pe o colină lângă Corint, înconjurată de o pădure sacră. Liceul era tot un gimnaziu într'o suburbie a Atenei, unde tinerii se adunau să facă exerciții și filozofii să dispute. Diogen avea obiceiul să petreacă vara la Corint și iarna la Atena; de aceea se compară cu Regele cel Mare, al Perșilor, care petrecea sezonul frumos la Ecbatana și pe cel rău la Suza.

de-ale Ecatei ⁴⁾), găsite la vreo răspântie, cu un ou lustral, sau în sfârșit cu câte ceva asemenea.

Pollux. — Am să-i spun toate astea, Diogene; însă ca să-l recunosc mai lesne, zugrăvește-mi portretul lui.

Diogene. — E un moșneag chel, cu o manta ciuruită de găuri, prin cari suflă toate vânturile, și împeticit cu petice de toate colorile, râde mereu și-și bate joc, de cele mai multe ori de palavragii ăștia de filozofi.

Pollux. — N'o să-mi fie greu să-l găsesc cu semnalmentele astea.

Diogene. — Vrei tu să te mai însărcinezi și cu câteva vorbe către acești filozofi înșiși?

Pollux. — Spune: așa ceva nu este greu de purtat.

Diogene. — Spune-le în deobște, să pună odată capăt aiurărilor lor, la discuțiunile lor despre universale ⁵⁾), să nu mai își sădească coarne

4) Ecata, prezida răspântiilor. La fiecare lună nouă, bogații ofereau o cină zeiței ca sacrificiu. Mâncarea, de obicei ouă și brânză, erau lăsate pe stradă, și săracii le luau îndată. Se credea că le mâncase Ecate.

5) *Universalele* erau idei generale, clasificate după natura lor în oarecari subdiviziuni, numite *categorii*. În ce privește funcțiunea lor se deosebeau: genul, specia, diferența, esența și accidentalul.

unli altora, să nu mai creieze crocodili, să nu'și mai chinuiască mintea cu asemenea-cestiuni grele, pe cari le predau elevilor ⁶⁾).

Pollux. — Dar ei au să zică că sânt un ignorant, un bătăran, care-și râde de știința lor.

Diogene. — Ei bine, spune-le din partea mea, să dea nevoile peste ei.

Pollux. — Am să le spun, Diogene.

Diogene. — Iar bogaților, scumpul meu Pollux, spune-le și lor din partea mea: La ce păstrați, smintiților, aurul acesta? La ce vă chinuiți să socotiți dobânzile, a îngărămădi talenți peste talenți, voi cari o să trebuiască să vă pogorâți în curând acolo dedesubt cu un singur obol?

Pollux. — Am să le spun toate acestea.

Diogene. — Mai spune flăcăilor acelora frumoși și volnici, lui Megli din Corint și lui Damoxen, luptătorul, că la noi nu mai sunt nici cărlionți blonzi, nici ochiade amoroase din ochi negri, nici carmin vlu al buzelor, nici musculatură atletice, nici umeri spătoși; ci toate aci sunt numai pulbere, cum se zice, o grămadă de hârcl urâte.

Pollux. — Nu e anevoie să mă duc să spun adevărurile acestea flăcăilor chipoși și zdraveni

Diogene. — Inșă săracilor, mulți la număr și cari nemulțumiți cu soarta lor, se plâng de să-

6) Aluziune la oarecari silogisme ale sofistilor.

răcia lor, spune-le Lacomene, să nu mai plângă, să nu mai geamă; înștiințează-i că aici domnește egalitatea, că au să vadă aici pe bogații pământului reduși, la starea lor adevărată; și dacă binevoești, dojenește-i, din partea mea pe Lacedemonienii tăi, fiindcă s'au prea molesit.

Pollux. — Nu te lega de Lacedemonieni, Diogene; n'aș putea să rabd; dar ceia ce mă însărcinezi către ceilalți, am să le comunic.

Diogene. — Bine, să lăsăm în pace pe Lacedemonieni, fiindcă ții la asta, dar transmite poveștile mele acelora, despre cari am vorbit.

II.

MENIP NESUFERITUL Pluton, Cresus ⁷⁾, Midas ⁸⁾, Sardanapal ⁹⁾ și Menip

Cresus. Pluton, nu mai putem răbda, ca a-

⁷⁾ Cresus, rege lidian, contemporan cu Solon, faimos prin avuțiile sale.

⁸⁾ Midas, rege legendar din Frigia, fiul lui Gordias și al Cibelei, ctitorul marelui templu și a serviciului divin din Pessinus. Încărcat de noroc și avuții ca în basmele de către Marea Zeiță, el trece drept descoperitorul viei și al agriculturii și e în strânsă legătură cu Baccus frigian.

⁹⁾ Sardanapal, rege asirian, celebru prin viața afemeiată și prin petrecerile și orgiile nămai pomelnite, ce făcea.

cest câine de Menip, să stea lângă noi: trimite-l să se așeze aiurea, ori ne vom duce noi în altă parte.

Pluton. — Ei, și ce rău v'a făcut? E mort ca și voi.

Cresus. — N'apucăm să gemem și să ne aducem aminte cu părere de rău bunurile de sus, Midas de aurul său, Sardanapal de plăcerile sale, și eu de comorile mele, începe să ruză, ne insultă, ne face sclavi, pungăși; alteleori cântă, ca să turbure vaetele noastre; în sfârșit e de nesuferit.

Pluton. — Ce spun ăștia, Menip?

Menip. — Așa e Pluton: mi-e silă de lașii, de nemernicii aceștia, cari nu se mulțumesc că au dus o viață ticăloasă, ci își mai aduc aminte de ea, morți cum sunt, și le pare rău de lucrurile de sus: imi pare foarte bine că-l jignesc.

Pluton. — Rău: sunt destul de pedepsiți prin pierderea ce au suferit.

Menip. — Și tu Pluton, ești smintit, când aprobi părerile lor de rău.

Pluton. — Nu le aprob; dar nu pot încuviința să se lse răsvrătiri printre voi.

Menip. — Nu-l nimic. Voi, cei mai răi dintre Lidieni, dintre Frigleni și Asirieni, să știți că n'am să vă las în pace; ori încotro vă veți duce am să vă urmăresc, ca să vă chinuiesc, ca să vă cânt în urechi și ca să-mi bat joc de voi.

Cresus. — Cum! Asta nu-l insultă?

Menip. — Nu! Insultă era, atitudinea voastră când pretindeați lumii să vă adore, când abuzați de puterea voastră contra oamenilor liberi, când uitați complect că trebuie să muriți și voi odată! Să plângeți deci, astăzi când ați pierdut toate acestea!

Cresus. — Zeller mari, unde sunt bogățiile mele imense? —

Midas. — Unde este aurul meu?

Sardanapal. — Unde sunt plăcerile mele?

Menip. — Așa, vă trebuie! Plângeți în timp ce eu vă voi sufla din corn faimoasa maximă: *Cunoaște-te pe tine însuși*; într'adevăr, aceasta e cea ce se poate cânta mai bun, spre a se răspunde unor asemenea gemete.

III.

NU TOATE SE POT PREVEDEA

*Menip, Amfiloc*¹⁰⁾, și *Trofonius*¹¹⁾,

Menip. — Astăzi, *Amfiloc* și *Trofonius*, când

10) *Amfiloc*, *Argianul*, era fiul lui *Amfiaraos* și al *Erifilei*, și prezicător ca și tatăl său. El a întemeiat orașul *Mallos* în *Cilicia*, care după moartea lui ajunsese oracolul cel mai faimos în timpul imperiului, unde vechii profeți își dădeau oracolele lor, ca de obicei, prin visuri. Frate bun cu *Alcmeoan*, *Amfiloc* era lăstarul unor vechi profeți atât din-

vă văd morți, mă întreb cum a putut lumea

spre tată cât și dinspre mamă, după cum și el a devenit urzătorul neamului de prezicători atât în Acarnania cât și în Etolia. După unii tot lui i se atribuie și fundarea orașului Argos amfihicon.

11) Trofoniu face parte din grupul eroilor cititori, constructori de peșteri, grote, comori, temple în formă de cripte. Deși de origine greacă în legenda lui s'au amestecat de timpuriu și elemente orientale. El este împărțitorul de haruri, cel ce dispune de bogățiile din adâncul pământului, în acelaș timp viclean și tainic, se furișează înăuntrul și în afara peșterilor. Se zice că și cultul și oracolul lui de la Lebadea a fost întocmit și orânduit tot de către oracolul de la Delfi. Chiar pe timpul războaielor persane oracolul lui se bucură de o mare faimă. Aci Trofonius a fost adorat sub numele unui Joie Trofonius și pe lângă el Demetra și Persefona, cea dintâi cu epitetul de Herkina, nume pe care-l purta și nimfa fluviului din Lebadea, și ca Europa adică întunecoasa, toate denumiri cari se referă la adâncimile pământului și la tainele lui. Oracolul pare că răspundea mai numai la întrebări ale bolnavilor; oricum Trofonius și Herkina erau reprezentați în arta plastică ca Esculap și Igiea. Era o peșteră sub pământ, în care consultații trebuiau să se coboare, spre a primi acolo într'un mod misterios și amețitor tot felul de destăinuiri, cari erau scrise și tălmăcite.

să vă dedice temple și să vă privească ca profeți: cum sunt oamenii așa de smintiți ca să vă creadă zei.

Amfiloc. — Ce, nu cumva e greșeala noastră, dacă ei sunt așa de năsbătloși să-și facă asemenea idei despre niște morți?

Menip. — Dar ei nu și-ar face asemenea idei, dacă voi în timpul vieței voastre, n'ați fi făcut să se creadă grație oarecăror minuni, că ați cunoaște viitorul și că ați putea răspunde celor ce vă pun întrebări.

Trofonius. — Menip, Amfiloc de față aici, știe ce să răspundă ca să se justifice; eu, eu sunt un erou și dau oracole oricui se coboară lângă mine. Dar mi se pare că tu n'ai fost nici odată la Lebadia; altfel n'ai fi așa de necredul.

Menip. — Ce tot spui? Trebuie să fi fost cineva la Lebadia, să se fi înbrobodit cu o pânză caraghioasă, să fi luat o prăjitură în mâini, și să se fi strecurat în peștera ta, prin deschizătura ei strâmtă, ca să afle că și tu al murit ca și noi ceștilalți, fără altă deosebire de cât pehlivănia ta? Dar, în numele ghicitului, ce este un erou? Eu nu știu.

Trofonius. — E alcătuire de om și de zeu.

Menip. — Zici, că e o ființă, care nu e nici om, nici zeu, ci amândoi de odată. Unde e atunci jumătatea divină din tine?

Trofonius. — Ea dă oracole în Beoția, Menip!

Menip. — Nu înțeleg ce zici, Trofonius, eu văd limpede că ești mort deplin.

IV.

CAPTAȚIA BATRĂNILOR BOGAȚI

Terpsion și Pluton ¹²⁾,

Terpsion. — E drept, Pluton, ca eu să mor la treizeci de ani, și Tucrit, care este mai bătrân de nouăzeci de ani, să trăiască încă?

Pluton. — E cât se poate de drept, Terpsion, fiindcă Tucrit, în vârstă fiind, nu dorește moartea prietenilor săi, pe câtă vreme tu tot timpul îl întindeai curse, în așteptarea moștenirii lui.

Terpsion. — Dar ce, nu trebuia, ca un moșneag, care nu se mai poate folosi de averea lui, să părăsească vârstă și să lase locul tinerilor?

Pluton. — Tu faci legi nouă, Terpsion. De unde scoți că atunci când cineva nu mai se poate folosi de averea pentru plăcerea lui, trebuie să moară? Destinul și Firea au hotărât altfel.

Terpsion. — Dar eu tocmai de hotărârea aceasta mă plâng. Ar trebui ca lucrurile să se

¹²⁾ Pluton, zeu al Infernului.

facă cu rânduială; cel mai bătrân să plece întâiu, apoi acela a cărui vârstă urmează imediat, iar nu, printr'o răsturnare a rânduiei, să vedem trăind un bătrân coclit, numai cu trei dinți în gură, aproape orb, sprijinit de patru sclavi, cu guturaiul în nas, cu ochii plini de urdori, nesimțitor la plăceri, mormânt viu, batjocura tinerilor, în timp ce mor tineri foarte frumoși și în culmea vigoarei; „apa râului se urcă spre isvor“. Cel puțin ar trebui să se știe când vor muri fiecare din bătrânii aceștia, pentru ca să nu-i îngrijim de geaba. Aci se potrivește proverbul „plugul trage boul“.

Pluton. — Toate astea, au loc, Terpsion, cu mai multă noimă, de cum crezi tu. De ce năzuiești cu patimă la averea altora și uneltești pe lângă bătrânii fără copii, ca să vă adopteze pe voi? Sunteți vrednici de batjocură, când ei vă îngroapă pe voi; și poporul socotește asemenea întâmplări ca pline de haz. Și cu cât ați năzuit mai tare să-i vedeți murind, cu atât îi pare mai bine mulțimei, când muriți voi înaintea lor. Ați născocit o artă nouă, dragostea aceasta de babe și unchieși, mai ales fără copii, căci acela ce au copii nu vi se pare vrednici de dragoste. Totuși mulți din cei pe cari îi îndrăgostiți, ghicind perfidia dragostei voastre, se prefac că își urăsc proprii copii, ca să-și atragă dragostea voastră. În urmă însă voi sateliștii vă vedeți omiși din testamentele acelor, iar copilul și natura, cum e și drept,

rămân stăpâni pe toată averea, și lingușitorii se duc păcăliți și scrâșnesc din dinți.

Terpsion. — Adevărat vorbești! Ah, ce de bucate a mai înghițit și acest Tucrit, în vreme ce mie mi se părea totdeauna că stă să moară; acesta ori de câte ori intram, scotea gemete surde, un oftat din adâncul pieptului, ca piuitul plângător al puiului, care iese din ou! Așa că încredințat că are să se coboare de grabă în coșciug, îi făceam numeroase daruri, ca rivalii mei să rămâie mai prejos de dărnicia mea. Adesea petreceam noaptea, fără a dormi, ros de griji, socotind fiecare parte din averea lui Tucrit și dispozițiunile lui. E clar că neliniștea și nesomnul acesta au pricinuit moarlea mea. Și el după ce a înghițit momeala mea, alaltăieri râdea, pe când eram înmormântat!

Pluton. — Bravo! Tucrit, să trăești cât mai lung timp, bogat și bătându-ți joc de acești lingușitori, și să nu mori decât după ce ni-i vei trimite pe toți!

Terpsion. — Cea mai mare bucurie a mea ar fi acum, să văz murind pe Hariade, înainte de Tucrit.

Pluton. — Fii liniștit, Terpsion; și Fidon și Melant, și în sfârșit toți ceilalți au să vină aici aduși de către aceleași supărări.

Terpsion. — Așa sunt de acord și urez vlață lungă lui Tucrit.

V.

O SINUCIDERE FĂRĂ VOIE

Zenofant și Calidemide

Zenofant. — Și tu, cum ai murit, Calidemide? Eu care eram parazit al lui Dinias, m'am asfixiat din prea multă mâncare; ți-aduci aminte, erai și tu de față la moartea mea.

Calidemide. — Da, Zenofante; însă ce mi s'a întâmplat mie e de necrezut. Cunoști, cred pe bătrânul Ptoodor.

Zenofant. — Bătrânul acesta, fără copii, bogat și cu care te vedeam adesea ori?

Calidemide. — Chiar el! Il îngrijeam mereu și el îmi făgăduia că la moartea lui o să mă lase moștenitor. Dar fiindcă afacerea se prelungea pe un timp foarte îndepărtat și fiindcă unchiușul trăia mai mult ca Titon¹³⁾ iscodii o cale mai scurtă către moștenire. Cumpăr otravă, însărcinai pe paharnic ca de îndată ce Pteodor va cere să bea, căci bea bucuros vin mai pur, să o amestece în cupa lui, pe care

13) Titon, soțul Aurorei, căruia Joie îi dăduse nemurirea, nu și tinerețea veșnică, și care obosit de viață, a fost metamorfozat de către Joie în greere.

să o țină gata să i-o dea; și dacă o face așa, i-am jurat că-l fac liber.

Zenofant. — Ei, ce s'a întâmplat? căci ceea ce ai să-mi spui, pare să fie ceva ulmitor.

Calidemide. — După ce sosim dela bale, tânărul care ținea atunci amândouă cupele gata una ce conținea otrava pentru Pteodor, iar pe cealaltă mie, greșind nu știu în ce chip îmi dădu mie otrava, iar lui Pteodor cupa fără otravă. Cum bău el, eu căzul îndată de-a lungul mort substituit în locul lui. De ce râzi, Zenofante? N'ar trebui să râzi de un prieten.

Zenofant. — Ai pățit ceva foarte hazlu, Calidemide. Și unchiașul ce-a făcut atunci?

Calidemide. — Mai întâi moartea asta subtilă l'a turburat, în urmă înțelegând, cred, ce se petrecuse, a răs și el de renghiul ce-mi jucase paharnicul.

Zenofant. — De altfel nici tu nu trebuia să apuci pe drumul cel mai scurt, ci să ții calea obștească mai sigură deși ceva mai lungă.

VL

UN PROVERB ÎN ACȚIUNE

Cnemon și Damnip

Cnemon. — Vorba proverbului: „un lup mâncat de o oale“.

Damnip. — De ce ești așa de mânios. Cnemon?

Cnemon. — De ce sunt mânios? Am lăsat, nenorocit păcălit ce sunt, fără să vreau, moștenirea mea, cui nu voiam și n'am lăsat nimic cui voiam din toată inima.

Damnip. — Cum așa?

Cnemon. — Ingrijeam pe Ermolau, om foarte bogat și fără copii, în vederea morței lui, cu speranța că mă va face moștenitor, și el părea mulțumit de îngrijirea mea. Mi se păru că e un gest iscusit să destăinuesc în public testamentul meu, în care îl lăsam lui toată averea mea, pentru ca și el să nu se lase mai prejos și să facă același lucru.

Damnip. — El, și el ce-a făcut?

Cnemon. — Nu știu ce-a scris el în testamentul lui, căci eu am murit pe neașteptate, tavanul meu căzând peste mine și acum Ermolau are toată averea mea; ca un adevărat lup de mare a înghițit și momeala și undița.

Damnip. — Și nu numai atât, ci pe însuși pescarul, care s'a prins în propria sa plasă.

Cnemon. — Precum se vede; și de acela plâng.

VII.

LUNTREA IN PRIMEJDIE

Haron ¹⁴⁾, Mercur ¹⁵⁾, și mai mulți morți

Haron. — Ascultați cum vă aflați. Cum vedeți, barca noastră e mică, și putredă peste tot, și ia apă din toate părțile. E destul să se aplece într'o parte sau alta, ca să piară și să se scufunde. Și voi ați venit atâția și ați adus atâtea lucruri cu voi! Da, dacă o să vă suiți cu toate bagajele astea, mă tem că aveți să vă căiți, mai ales acei cari nu știți să înotați.

Un mort. — Ce-i de făcut, să navigăm cu bine?

Haron. — Să vă deslușesc eu. Trebuie să vă imbarcați goi și să lăsați toate sarcinile acestea inutile pe mal. Și așa de abia dacă veți încăpea în barcă. Tu, Mercur, vezi să nu lași, din clipa aceasta pe nimeni decât gol în întregime, și fără cel mai ușor bagaj. In

14) Haron, este luntrașul Infernului; el are slujba de a transporta pe morți în Infern.

15) (Hermes) Mercur, pe lângă alte atribuțiuni, are și pe aceia de a conduce sufletele în Infern; el este zeul psihopomp.

picloare lângă scară, cercetează-i, oprește-i și nu lăsa să se suie decât pe cei despuiți.

Mercur. — Bine zici, așa voi face. Dar cine este acesta întâiul?

Menip. — Eu, Menip. Uite, Mercur, dășagii și toiagul meu, asvârlă-le în lac! Mantaua n'am mai luat-o și bine am făcut.

Mercur. — Sui-te Menip, cel mai bun dintre oameni, și ocupă locul întâi, în fund, aproape de pilot, să-i supraveghezi pe toți. Dar frumosul de colo cine-i?

Harmoleu. — Harmoleu din Megara, băiat frumos.

Mercur. — Ai, dă încolo frumusețea ta și pletele tale dese, obraji îmbujorați și toată pielea. Așa, acum, ești sprinten, sui-te.

Și asta cu vestmântul lui de purpură, cu diadema lui, cu înfățișarea asta sălbatică? Cine ești tu?

Lampihus. — Lampihus, tiran din Gela ¹⁶⁾.

Mercur. — Și cum, Lampihus, te înfățișezi cu toate astea?

Lampihus. — Cum adică, Mercur, un rege ar fi trebuit să vină gol?

Mercur. — Un rege, nu; însă un mort, da! Ia, să-mi dai încolo toate astea.

Lampihus. — Cum vrei, iată toată bogăția mea la pământ.

16) Gela, oraș în Sicilia.

Mercur. — Leapădă și îngâmfarea ta și de asemenea orgoliul tău; ele ar îngreua prea mult barca, dacă le-ai lua cu tine.

Lampihus. — Dar lasă-mi cel puțin diadema și mantaua mea.

Mercur. — Nu, trebuie să le lepezi și pe acestea.

Lampihus. — Fie. Mai e ceva? Căci am lăsat toate, cum vezi.

Mercur. — Și cruzimea și nebunia ta și cutezanța și mânia ta, leapădă-mi și acestea.

Lampihus. — Ulte-mă, sunt gol.

Mercur. — Așa, acum sule-te. Tu ăsta, îndesatul, muschiulos, cine-mi ești?

Damasias. — Damasias atletul 17).

Mercur. — Da, așa și pari; căci mi-aduc aminte, că te-am văzut adesea în palestre.

Damasias. — Da, Mercur; însă lasă-mă să trec, căci sunt gol.

Mercur. — Cum gol? amice, încins cu fășile astea de mușchi. Dă-le încolo îndată. Al scufunda barca, numai de ai pune un picior înăuntru; leapădă și coroanele și proclamațiile pristavului.

Damasias. — Ulte acum sunt gol, cum vezi, cu desăvârșire, și tot așa de ușor ca și ceilalți morți.

17) Damasias, cetățean din Amfipolis, a fost învingător la jocurile olimpice, în olimpiada 115-a, de la 320 la 317 a. Cr.

Mercur. — Acum e mai bine; așa, suie-te, și tu, Craton, ia dă încolo avuțiile tale, și trândăvia și gustul voluptății, nu aduce aici nici vestmintele tale funebre, nici demnitățile străbunilor tăi; și leapădă și noblețea și gloria ta și proclamațiunile pe cari Statul le-o fi făcut numelui tău și inscripțiunile gravate pe statuile tale, nu vorbi aici de monumentul cel mare ce l'au ridicat în cinstea ta; toate amintirile astea sunt prea grele.

Craton. — N'am încotro, trebuie să le-asvârl, căci ce-aș putea face?

Mercur. — Ia te uită! Tu înlăcrămatule, ce voești? La ce porți trofeul acesta?

Oșteanul. — Eu am fost învingător, Mercur, și pentru vitejia mea cetatea m'a onorat.

Mercur. — Ia, svârlă-mi la pământ trofeul tău. În infern e pace, și nu e trebuință de nici o armă. Dar ăsta cu chipul grav, cu înfățișarea obraznică, cu sprâncenile încruntate, cu aerul gânditor, cu barba lungă ce-i atârnă în jos, cine e?

Menip. — Un filozof, Mercur, sau mai de grabă, unul plin de viclenie și de înșelăciune; despoale-l, și vei vedea sub mantaua lui acoperite multe lucruri de răs.

Mercur. — Aide, leapădă mai întâi mutra asta și apoi toate celelalte. O Joie, ce de mai flecăreală poartă cu el, ce de prostie, ce de șicane, ce îngâmfare, ce de cestiuni întorto-chiate, ce de cuvinte chiflbușarnice, și cugetări

impletite, și totdeodată ce de casnă stearpă, și multe fleacuri, brașoave, și migăleală prostească! Dar, pe Joie, ulte și aur, da aur, aplecare spre plăceri, nerușinare, mânia, lux, desfrânare! Nu mi-a scăpat nimic din toate astea, cu toate că cercai să le ascunzi cât mai bine. Ia, dă încolo și minciunile tale, îngâmfarea ta și părerea că ești mai bun decât ceilalți. Dacă ai intra în luntre cu toate aste bagaje, care corabile cu cincizeci de lopătari ar putea să te ducă?

Filosoful. — Iată mă lipsesc de ele, fiindcă așa poruncești tu.

Menip. — Ia să lase și barba asta mare și lăptoasă, cum vezi, Mercur; flecare fir atârână cel puțin cinci mine.

Mercur. — Bine zici. Ia dă jos și barba!

Filosoful. — Și cine să fle bărbierul?

Mercur. — Menip asta; luând toporul de construit corăbii, o va tăla el, iar puntea o să-i slujească ca trunchiu.

Menip. — Nu, Mercur, ci dá-mi un ferăstrău; așa o să fle și mai hazliu.

Mercur. — E de ajuns un topor. Așa, acum arăți mai a om, după ce ai lepădat podoaba asta puturoasă a țapilor.

Menip. — Vrel să-i mai retezi puțin și sprâncenle?

Mercur. — Negreșit; prea le-a ridicat și pe astea pe frunte, nu știu de ce umflându-se în

ele. Ce, plângi, pușlama, și ți-e frică de moarte? Aide, suie-te.

Menip. — Mai are ceva foarte greu și la subțioară.

Mercur. — Ce, Menip?

Menip. — Lingușirea, Mercur, care i-a folosit foarte mult în viață.

Filosoful. — Ei și tu, Menip, mai lasă 'ncolo libertatea ta și gura aia slobodă, și nepăsarea și nesinchisirea și batjocura ta; căci tu singur dintre toți râzi aici.

Mercur. — Ba, de loc; ci ține-le cu ține, fiindcă sunt ușoare și toate foarte bune de transportat și foarte folositoare la plutit.

Iar tu, oratorul, descotorosește-te de flecăleala asta infinită de vorbe, de antitezele, de comparațiunile, de perioadele, de barbarismele și de toate cele cari fac să atârne greu cuvintele.

Oratorul. — Uite, m'am descotorosit de ele.

Mercur. — Așa-i bine! Acum desleagă frânghia, să tragem puntea și să ridicăm ancora! Desfă pânza, luntrașule, apucă cârma și Plutire norocoasă!

De ce plângeți, smintiților, și mai ales tu, filosofule, care-ți pierduși barba adineaori?

Filosoful. — Fiindcă, Mercur, credeam că sufletul e nemuritor.

Menip. — Minte; ci altceva pare că-l măneste.

Mercur. — Ce anume?

Menip. — Nu o să-i mai tragă chefuri strag-nice, și nu o să mai colinde noaptea, pe ascuns, cu capul vârât în manta, în șir localurile de desfrâu, n'o să mai impună tinerilor, dela cari n'are să mai ia bani pentru lecțiunile lui de înțelepciune; astea-l măhnesc.

Filosoful. — Ce, ție nu-ți pare rău, Menip, că ești mort?

Menip. — Cum să-mi pară rău, mie, care am ieșit înaintea morței, nefiind chemat de nimeni ¹⁸⁾?

Dar, ca să-ți iau vorba, nu auziți nimeni o larmă, ca de oameni cari strigă pe pământ?

Mercur. — De sigur, Menip, și nu numai dintr'o singură regiune. Unii intrunindu-se în adunare, se bucură toți veseli de moartea lui Lampihus și femela lui este prada multor ocări din partea celorlalte femei, și copiii lui, încă mici, sunt loviți cu o ploaie de pietre de către ceilalți copii. Alții aplaudă pe vectorul Diofant, care isprăvi de rostit cuvântarea funebră a lui Craton acesta. Pe Jole, ulte și pe mama lui Damaslas în lacrimi, dă tonul bocetelor celorlalte femei. Numai pe tine, Menipe, nu te plânge nimeni: zaci singur în liniște.

Menip. — Ba nici de cum; căci ai să auzi peste puțin lătratul lugubru al câinilor ce mă

¹⁸⁾ Se referă la o legendă, după care Menip s'ar fi spânzurat.

bocesc, și bătaia de aripi a corbilor când s'ar strânge să mă îngroape.

Mercur. — Ești un viteaz, Menipe; dar acum am ajuns; alde duceți-vă la tribunal, ținând drumul ăsta drept; eu și luntrașul avem să trecem pe alți morți.

Menip. — Călătorie bună, Mercur! Iar noi, mereu înaintea! Ei, ce vă tot codiți? Orice-ați face, trebuie să fim judecați; și se zice, că pedepsele sunt grele: roți, și stânci și vulturi ¹⁹⁾. Viața fiecăruia se va arăta la lumină.

VIII.

CELE DOUA TESTAMENTE

Crates și Diogene

Crates. — Cunoșteal, Diogene, pe Merihos bogatul, pe bogătașul ăsta din Corint, care avea un mare număr de corăbii, și căruia vărul său Aristeia, și el tot bogat, avea obicei să-l spună cuvântul acela al lui Omer: Sau mă duci tu, ori eu pe tine. ²⁰⁾.

¹⁹⁾ Aluziune la chinurile lui Ixion, laț Sisif și Tityos.

²⁰⁾ Illada, XXIII, v. 724. Vezi și Suetoniu, *Caligula* § 22. precum și Seneca, *Despre mânie*, I, cap. XVI, § 21.

Diogene. — De ce mă întrebi, Crates?

Crates. — Se îngrijeau unul pe altul, în nădejdea de a se moșteni unul pe altul, fiind de aceeași vârstă; și arătau testamentele în public.

Merihos, dacă avea să moară mai întâi instituia pe Aristeia moștenitor al averii sale întregi și Aristeia pe Merihos, dacă era să plece înaintea lui. Aceștia erau termenii. Și se îngrijeau între ei, întrecându-se în curteniri. Și nu numai prezicătorii, cari ghicesc viitorul după stele, ca fiii Haldellor, sau după visuri, ci și zeul rituan însuși dedeau victoria când lui Aristeia, când lui Merihos, și balanța se apleca când spre unul, când spre altul.

Diogene — Ei care a fost sfârșitul, Crates căci lucrul merită a fi știut.

Crates. — Amândoi au murit într'o singură zi; iar moștenirile au trecut la Eunomiu și Frasiclea, rudele lor, cari n'au prevăzut de loc că lucrurile se vor întâmpla astfel. Iar verii noștri plutind dela Siciona la Cirra fiind bătuți în coaste de Iapix s'au scufundat.

Diogene. — Bine au făcut. Numai noi, când eram în viață, nu ne-am gândit la asemenea lucruri unul despre altul. Nici odată n'am dorit ca Antistene să moară, ca să-i moștenesc tolagul (deși avea unul sdравн, făcut din măs-lin) și nu cred, că tu, Crates, să fi dorit să-mi moștenești după moartea mea, avutul meu, bu-

tolul și dășagii care coprindeau două henlice de niprale.

Crates. — Căci n'aveam trebuință de nimic și nici tu, Diogene. Lucrurile ce-ți trebuiau, tu le-ai moștenit de la Antistene, și eu de la tine, mult mai de preț și mai mare de cât domnia Perșilor.

Diogene. — Ce lucruri sunt astea de cari vorbești?

Crates. — Știința, cumpătul, adevărul, sinceritatea, libertatea.

Diogene. — Pe Joie, mi-aduc aminte, că aceasta e bogăția ce am primit-o de la Antistene ²¹⁾, și ți-am lăsat-o ție mărită.

Crates. — Inșă ceilalți nesocoteau avutul acesta și nimeni nu ne îngrijeau în nădejdea să devină moștenitorii noștri, spre aur erau îndreptate toate privirile.

Diogene. — Vădit, căci n'aveau la ce să primească averea asta de la noi, fiind sleiți de către desfrânare, ca niște pungl sparte. Când cineva ar fi voit să toarne în el știința, sinceritatea, adevărul. ei vărsau și lăsau să curgă toate astea, ca un vas care nu poate ține nimic. Povestea Danaidelor, cari vărsau apă în

²¹⁾ Antistene, elevul lui Socrate, a fost șeful școlii filozofice, zisă *cinică*; (*kinikos*, de la *kion*, câine) și magistrul lui Diogene, care la rândul său a fost magistrul lui Crates.

tr'un butoi spart; însă aurul îl țineau cu dinții, cu unghiile, prin toate mijloacele.

Crates. — Astfel noi vom avea și aici averea aceasta; iar ei vor sosi numai cu un obol, și încă și acesta e al luntrașului.

IX.

ALEXANDRU, ANIBAL ȘI SCIPION INAINTEA LUI MINOS

Alexandru. — Eu trebuie să fiu pus mai presus ca tine, Africane, căci sunt mai mare ca tine.

Anibal. — Ba nici de cum, ci eu.

Alexandru. — Atunci să judece Minos²²).

Minos. — Cine sunteți voi?

Alexandru. — Acesta-i Anibal, Cartaginezul, iar eu Alexandru, fiul lui Filip.

Minos. — Pe Jole, amândoi sunteți iluștri. Dar pentru ce vă certați?

Alexandru. — Pentru întâietate; acesta zice că a fost general mai mare, ca mine, iar eu, cum știe toată lumea, eu susțin că am întrecut, ca fapte de război, nu numai pe acesta, dar și pe toți cei ce au trăit înaintea mea.

²²) Minos, regele Cretel, era în Infern, judecător al sufletelor împreună cu Eac și Radamant.

Minos. — Bine; să vorbească fiecare la rândul său. Incepe tu. Africanule.*

Anibal — Eu am câștigat aci, Minos și lucrul acesta, că am învățat bine limba greacă astfel, că în privința aceasta, rivalul meu, nu va avea nici o superioritate față de mine. Apoi eu afirm că aceia sunt cei mai demni de laudă, cari nefiind nimic la început, totuși s'au ridicat la situațiuni înalte prin ei înșiși, dobândind putere și fiind investiți cu cele mai înalte funcțiuni. Eu, cel puțin, debarcat cu puținii oșteni în Spania, ca locotenent al cumnatului meu, am fost socotit vrednic de comanda cea mai înaltă și fui numit generalisim. Am supus atunci pe Celtimberi, și am învins pe Galii occidentali²³), și trecând munții cei înalți (Alpii), am străbătut toate ținuturile udate de Eridan, dărâmând un număr mare de cetăți, supunând toate ținuturile de câmpie ale Italiei și mă apropiai până lângă porțile capitalei; Într'o singură zi am ucis atâți soldați, că măsuram cu banța inelele lor²⁴), și am făcut peste râuri poduri numai din leșurile lor. Și toate isprăvile acestea le-am făcut, fără să mă dau drept fiu al lui Amon, fără să mă pretind zeu, fără să mai povestesc visu-

²³) G. occidentali — spre a-i deosebi de aceia ce locuiesc în Asia Mică, numiți de obicei Galați.

²⁴) Inelele de aur ale cavalerilor romani uciși la Cannae.

rile mamel mele, ci mărturisind că sunt om, dar având ca ajutor pe generalii cei mai destolnici, luptând plept la plept contra soldaților celor mai viteji din lume, iar nu cu niște Mezi, cu Armeni, oameni cari o iau la fugă, chiar mai înainte de a fi urmăriți și cari cedează biruința pe seama curajului.

Alexandru, e adevărat, a mărit moștenirea, pe care o primise de la tatăl său; l-a îndepărtat hotarele, purtat pe aripele norocului; însă de abia eși învingător, de abia birui pe Dariu lașul, lângă Issos și Arbeles²⁵⁾, că și părăsi așezămintele patriei sale, pune să fie adorat ca zeu, adoptă vestmântul Mezilor, ucide pe amicil săi în oaspețe²⁶⁾, sau dispune să fie condamnați la moarte²⁷⁾. Eu, am comandat patriei mele cu dreptate, și de îndată ce m'au rechemat contra flotel numeroase a vrăjmașilor noștri, ce-și întinseseră pânzele în spre Africa, mă supusel la moment, m'am făcut iar simplu particular, și condamnarea ce mă lovi mă găsi plin de liniște. Iată ce am făcut eu, barbarul, care nu cunoșteam științele Grecilor, care nu cântam ca Alexandru versurile lui Omer, care nu fusesem educat de către filozoful Aristotel, ci

25) Issos, oraș în Cilicia, Arbeles, în Asiria.

26) Aluziune la uciderea lui Clitos.

27) Aluziune la condamnările lui Calistene, filosof grec, care urma armata lui Alex., și pe care acesta puse să-l închidă într'o colivie.

mă călăuzeam în faptele mele după firea mea: iată pentru ce pretind că prețuesc mai mult ca Alexandru. Dacă el pare mai frumos ca mine, pentrucă capul lui era încoronat cu diademă, poate că acest lucru să fie un merit în ochii Macedonenilor, dar nu e un motiv să fie socotit mai presus de un viteaz, de un general iscusit, care datorește mai mult chibzuinței sale decât norocului armelor.

Minos. — Și-a pledat cauza cu destulă nobleță și mai bine de cât se putea aștepta cineva de la un African. Și tu, Alexandre, ce ai să-l răspunzi?

Alexandru. — Ar trebui, Minos, să nu răspund nimic unui om așa de cutezător. Falma singură ajunge să-ți faci cunoscut, ce fel de monarh am fost, și ce tâlhar a fost el. Totuși uite cu cât sunt mai presus de el. Venit, încă tânăr, la putere, înălțal un tron nu deajuns de întărit, urmării pe ucigașii tatălui meu, înspăimântal pe Greci prin ruinarea Tebei, și fusei proclamat generalisim ar Grecilor. Atunci nu mă mai mulțumii cu Macedonia nici cu celelalte State, ce-mi lăsase tatăl meu. Făcui planul să cuceresc tot pământul, fiindcă nu puteam răbda să nu fiu suveranul planetei.

Mă reped asupra Asiei cu o mână de soldați, sunt învingător într'o luptă mare aproape de Granic; cuceresc Lidia, Ionia, Frigia; curând subjugând tot ce se află sub pașii mei,

pornesc spre Issos, unde Darius mă aștepta în fruntea unei armate nenumărate.

Știți pe aici, Minos, câți morți v'am trimis în ziua aceea; luntrașul spune că barca lui nu mai putea să prididească, și că a fost silit să construiască plute spre a trece un mare număr din ei. Și în toate aceste isprăvi, eu făceam cel dintâi față primejdiei și-mi făceam o cinste din rănile primite. În urmă, ca să nu mai vorbesc nici despre Tyr nici despre Arbeles, am pătruns până la Indieni, făcând din Ocean hotarele împărăției mele; le-am luat elefanții, am supus pe Porus²⁸⁾, am înfrânt pe Sciți, războinici cari nu sunt de disprețuit, am trecut Tanaisul²⁹⁾, și am câștigat victoria într-o mare luptă de cavalerie. Am făcut bine amicilor mei, și rău vrășmașilor. Dacă oamenilor li-am părut un zeu, trebuie să le iertăm o rătăcire, pe care o explică măreția isprăvilor mele.

În sfârșit eu am murit pe tron, în vreme ce acesta, alungat din patria lui, a murit la Prusias Bithynianul³⁰⁾, cum se și cuvenea unui om viclean și crud. Căci cum a învins pe Italiani, nu voesc să spun lucrul acesta: nu prin curaj, ci prin crimă, perfidie și viclesuguri. În

28) Porus, unul din regii Indiei.

29) Tanais sau Taxarte (Syr-Daria) se varsă în Marea de Aral.

30) Bitinia, în Asia Mică.

lupta lui, nimic drept, nici o sinceritate. Mă ține de rău din pricina moleșirei mele, și el a uitat, pe semne, ce făcea la Capua, când la războiul curtezanelor, acest bun general, pierdea plăceri un timp prețios pentru război! Disprețuind cucerirea Occidentului, m'am îndreptat spre națiunile orientale. Dar ce lucru mare să fi făcut, dacă așa fi supus, fără luptă, Italia, Lybia și ținuturile ce se întind până la Gales³¹⁾? Țările acestea nu mi s'au părut vrednice de armele mele, oricât ar fi tremurat toate și oricât ar fi fost de pregătite să recunoască pe un stăpân. Am zis. Tu decizi, Minos. Cred că nu e trebuință să mai adaug ceva.

Scipion. — Nici o hotărîre, până ce nu voi fi și eu ascultat.

Minos. — Dar tu cine ești, amice, și care-i patria ta?

Scipion. — Sunt italian; Scipion³²⁾, generalul, care a nimicit Cartagina și a supus Africa după eforturi grele.

Minos. — Ei bine, ce ai de spus?

Scipion. — Că recunosc superioritatea lui Alexandru, dar sunt mult mai presus de Anibal; fiindcă l'am învins, l'am urmărit și l'am re-

³¹⁾ Gades (Cadir) în Spania.

³²⁾ Scipion Emilianul, spre deosebire de Scipion, învingătorul de la Zama.

³³⁾ Granic, râu în Tronda.

duș la o fugă rușinoasă. Cum, are nerușinar să tăgăduiască întâietatea lui Alexandru, că eu, Scipion, învingătorul său, mă recunosc în prejos de acest domnitor?

Minos. — Pe Jolie! ai dreptate, Scipion! Raoul întâi să fie al lui Alexandru, iar al doilea; Anibal, dacă-i place, va avea pe al treilea și locul său nu este nici el de disprețuit.

X.

UN ZEU FALS... DEMASCAT

Diogen și Alexandru

Diogen. — Ce-ai pățit, Alexandre? Iată mort, ca și noi toți!

Alexandru. — Cum vezi, Diogene; nu-i o peste fire; eram om, și-am murit.

Diogene. — Atunci Ammon³⁴⁾, mințea, că zicea că tu ești fiul lui; căci tu erai, nu-i a fiul lui Filip?

Alexandru. — Da, al lui Filip,. N'aș fi murit, dacă aș fi fost fiul lui Ammon.

Diogen. — Și tot mincluni erau și ce spunea despre Olimpia, mama ta, când se zicea că un șarpe se culcase cu ea, că-l văduse...

³⁴⁾ Ammon e supranumele purtat de zeul sau Jupiter al Libiei.

lumea în patul ei și că nașterea ta i se datorește lui, și că Filip greșește când crede că este tatăl tău.

Alexandru. -- Am auzit vorbindu-se lucrurile astea, ca și tine; acum văd că nici mama mea nici oracolul lui Ammon n'au avut mintea întreagă.

Diogene. -- Totuși minciuna aceasta, Alexandre, nu a păgubit afacerile tale. Sumedenie de oameni tremurau înaintea ta, convinși că erai un zeu.

Dar, ia spune-mi cui ai lăsat moștenire împărăția ta nemăsurată?

Alexandru. — Nu știu nimic, Diogene; n'am timp să iau nici o hotărîre în privința aceasta. Tot ceia ce am putut face murind a fost să dau inelul³⁵⁾ meu lui Perdicas. De ce râzi, Diogene?

Diogen. — Râd când mi-aduc aminte de toate lingușirile pe cari Grecii ți le-au hărăzit, când, stăpân pe putere, ai fost numit șeful lor și generalisimul lor contra barbarilor; s'au văzut unii cari te numărau printre cei doisprezece

³⁵⁾ Inelul de care se serveau cei vechi să-și pună pecețile lor era firește semnul comandamentului suprem. Perdicas a fost însărcinat să facă împărțirea imperiului lui Alex. între locșitorii cuceritorului macedonean.

zei mari ³⁶⁾, construindu-ți temple, și oferindu-ți sacrificii în calitate de fiu al șarpelui.

Dar mai spune-mi, unde te-au îngropat Macedonenii?

Alexandru. — Iată se împlinesc trei zile când zac în Babilon ³⁷⁾, — însă Ptolemeu ³⁸⁾, unul din ofițerii mei de gardă, a făgăduit, că de îndată ce va ieși din încurcăturile situației, va face să fiu transportat în Egipt, ca să fiu îngropat acolo și socotit în rândul divinităților egiptene.

Diogene. — Cum să nu râd, Alexandre când te văd ocupat, până și în infern cu aceste năsbătăli sperând să devii un Anubis sau un Osiris ³⁹⁾!

³⁶⁾ Cei 12 zei mari cu reședința în Olimp erau: Zeus (Jupiter), Hera (Junon), Afrodita (Venus), Demeter (Ceres), Atena (Minerva), Hestia (Vesta), Artemis (Diana), Poseidon (Neptun), Apollon, Hermes (Mercur), Hefaistos (Vulcan) și Ares (Marte).

³⁷⁾ Babilon, în Asiria, pe Eufrat, unul din orașele cele mai vechi și mai însemnate ale împărăției persane; Alex. își statornicise acolo cartirul, în timpul când cucerea Asia.

³⁸⁾ Ptolemeu Lagos, a fost rege al Egiptului după moartea lui Alex. și a întemeiat celebra dinastie a Lagizilor.

³⁹⁾ Anubis și Osiris, numele a două divinități egiptene,

Aide, prea divin personaj, lasă 'ncolo nădejdea asta! Nu mai e nici o reîntoarcere, pentru cine a trecut odată lacul Infernului și a străbătut trecătoarea această îngustă. Eac⁴⁰⁾, e paznic deștept și trebuie să ținem seamă și de Cerber⁴¹⁾.

În acelaș timp aș vrea mult să știu cum te simți în starea de acum, când te gândești la fericirea aceasta mare, pe care ai lăsat-o, pe pământ: gărzi, sateliți, satrapi, aur din belșug, popor de adoratori, Babilonul, Bactra⁴²⁾, elefanți uriași, onoare, glorie, preumblare triumfală pe un car, cu capul înclinat cu o cordea albă cu trupul acoperit cu manta de purpură. Toate lucrurile acestea nu-ți fac rău, când îți vin în minte? De ce plângi smintitule? Savantul Aristotel⁴³⁾, nu te-a învățat că nu e nimic temeinic în bunurile ce ni le aduce norocul?

Alexandru. — Ah, filozoful acesta a fost cel mai nevrednic dintre toți lingușitorii mei! Și nimeni nu știe până acum ce a făcut, acest Aristotel, ce fel de cereri mi-a adresat, ce scrisori

40) Eac (Aiakos), unul din judecătorii infernului.

41) Cerber era câinele cu trei capete care păzea poarta Infernului.

42) Bactra, capitala Bactrianei, era orașul sfânt al Perșilor.

43) Aristotel din Stagira, filozof, savantul cel mai universal, al anticității, profesorul lui Alex. Lucian îl calomniază aci în mod nevrednic.

mi-a scris, cât de mult a abuzat de dragostea mea, pentru științe, totdeauna gata să mă lingusească, să laude frumusețea mea, ca și cum frumusețea face parte din fericire, sau isprăvile mele, sau avuțiile mele; căci el mai zicea că lucrurile acestea sunt bunuri adevărate, ca să nu fie silit să roșească primind darurile mele cele bogate. Era un șarlatan Diogene, un adevărat intrigant. Toată procepseala cu care m'am ales din savantlăcul lui a fost măhnirea de a vedea că mi se iau ca niște mari bunătăți, lucrurile pe cari le enumeram adineori.

Diogen. — Știi ce ai de făcut? căci vreau să-ți dau un leac pentru supărarea ta. Fiindcă, aici nu crește spânz (elebor), du-te și bea zdravăn apă din Letea ⁴⁴), apoi întoarce-te și iarăși bea de mai multe ori; acesta e singurul mijloc să nu-ți mai pară rău de bunurile lui Aristotel, Dar iată văd pe Clitos și pe Calistene și pe mai mulți alții cari vin în grabă încoace, de sigur ca să te sfâșie și să se răzbune de relele ce le-ai făcut. Așa că apucă pe drumul ăstălalt și bea adesea, cum ți-am spus.

⁴⁴) Apa Letei, unul din râurile Infernului, avea puterea să facă să piardă cineva memoria. *Spânzul* (eleborul) trecea drept leac al nebuniei.

XI.

SETEA DE VIATA

Ahil ⁴⁵⁾ și Antiloh ⁴⁶⁾

Antiloh. — Ce mai cuvinte rosteai, Ahlie, alături de Ulyse, cu privire la moartea Cătușii de vulgare și nevrednice de învățătorii tăi, Hiron și Fenix!⁴⁷⁾. Te-am auzit că îți-ar plăcea mai bine să lucrezi pământul, ca muncitor cu palmele la un țăran sărac, decât să comanzi tuturor morților. Un Frigian nemernic și josnic, care ține mai puțin la bărbăție ca la viață, ar putea să spună asemenea vorbe. Dar ca fiul lui Pebu, cel mai curajos din toți eroii, să hrănească asemenea idei de rând, e culmea rușinei. E o desmințire dată vieții tale în-

⁴⁵⁾ Ahil, eroul de căpetenie al *Iliadei* lui Omer, Fiul lui Peleu și al Tetidei, în fruntea a cincizeci de corăbii cu Mirmidoni pornește spre cetatea Troia, care după zece ani de asediu, e cuprinsă și nimicită.

⁴⁶⁾ Antiloh, unul din eroii și prietenii lui Ahil; fiul cel mai lăudat al lui Nestor. După lupte nenumărate, e ucis de Memnon.

⁴⁷⁾ Centaurul Hiron era perceptorul lui Ahil; Dolopul Fenix era pedagogul său.

tregi, pentru că putând să domnești fără glorie zile îndelungate în Fliotida, ai preferat o moarte glorioasă.

Ahile. — Vai! fiu al lui Nestor, nu știam ce e Infernul, și fiindcă nu puteam cumpăni, care din două e mai bine, mi-am ales nenorocita aceia de gloriolă, în locul vieței. Astăzi știu cum stau lucrurile, cât de nefolositoare este această glorie. Și în cluda tuturor cântecelor ce intonează acolo sus rapsozii, morții sunt toți egali. Frumusețea, puterea noastră, Antiloh, nu ne însoțește aici, ci tăbărăm toți în acelaș întuneric, toți de o potrivă, fără nici o deosebire. Umbrele Troienilor nu se mai tem de mine, acelea ale Grecilor nu se mai pleacă înaintea mea. Egalitatea e absolută și un mort e ca și celalt, fie că e moșic sau nobil. nădăjduesc și-mi dă dorința de a duce o viață de muncitor cu plată.

Antiloh. — Și totuși ce poți face, Ahile? Așa-l legea firei, toți oamenii mor; astfel că trebuie să ascultăm de legea aceasta și să nu ne împotrivim rânduelilor destinului. De altfel, ne vezi aici și pe noi, pritenii tăi. Ulyse are să vie în mod necesar și el în curând. E mângăletor când mai ai tovarăși de suferință și că nu ești numai singur. Uite și pe Ercul și pe Meleagru și pe ceilalți bărbați minunați, cari, sunt sigur, că n'ar primi să se ridice din nou pe pământ, dacă li s'ar propune să se ducă muncitori cu ziua la țărani săraci.

Ahile. — E un sfat prietenesc. totuși nu știu de ce amintirea vieții mă mahneste, și cred că fiecare din voi simte aceeași mahnire. Dacă nu recunoașteți lucrul acesta, este fiindcă sunteți mai răi ca mine și fiindcă voi suferiți fără să vă plângeți.

Antilo. — Ba nu, ci suntem mai buni. Vedem că e nefolositor să mai spunem ceva; ne-am hotărît să tăcem, să răbdăm și să suferim. Nu vrem să mai ne facem și de răs, ca tine, dorind asemenea lucruri.

XII.

S O C R A T E I N I N F E R N

Menip și Cerber

Menip. — Cerbere (sunt rudă cu tine, în calitatea mea de câine), spune-mi pe Styx ce figură făcea Socrate când se pogorâ la voi. Ca zeu, ce ești, poți nu numai să latră, dar și să grăești, când vrei, limba oamenilor.

Cerber. — De departe, Menipe, tuturora li s'a părut că el se aproprie cu pași hotărâți și fără teamă de moarte; cel puțin voia să facă această întipărire acelor cari erau lângă poartă afară..

Dar când a băgat capul înăuntru prăpastiei, și când a văzut întunerecul, a șovăit și am fost

silit, în acelaș timp cu cucuta, să-l mușc de picior, ca să-l fac să intre. Plângea ca un copil, dorea de plodurile lui și se făcea fețe, fețe.

Menip. — Așa? Nu era decât un sofist; nu era într'adevăr nepăsător de moarte.

Cerber. — Nu. Numai când văzù că nu poate scăpa de ea, își luă o ținută curagioasă, ca să lase întipărirea că suferă fără vola lui soarta, pe care n'o putea ocoli și ca să culeagă admirația spectatorilor. În general, așa putea zice acelaș lucru, despre toți oamenii de teapa asta; cât timp se află numai la intrare, îl vedem hotărâți, tari; cum au intrat se și dă de gol.

Menip. — Dar eu ce înfățișare aveam când am intrat aici?

Cerber. — Tu ești singurul, Menipe, care împreună cu Diogene, te-ai arătat vrednic de speța ta ⁴⁸⁾. Amândoi ați intrat aici neconștrâși, nesiliți, ci de bunăvoie ⁴⁹⁾, răsând și poftind pe toți să înceapă să plângă.

⁴⁸⁾ Adică a câinilor, de la cari își trăgea numele școala filozofică a cinicilor.

⁴⁹⁾ După oarecari tradiții, Diogen, ca și Menip, și-ar fi dat singur moartea: — În dialogul acesta, Lucian, calomniază memoria lui Socrate, seninul filozof atenian, a cărui moarte, lipsită de orice vanitate a fost sublimă și mai frumoasă de cât chiar viața lui. Vezi Platon — *Apologia lui Socrate*.

XIII. MENIP INSOLVABIL

Haron, Menip și Hermes

Haron. — Plătește, derbedeule, podăritul! ⁵⁰).

Menip. — Sblară, Haron, dacă așa îți vine mai bine.

Haron. — Dă-mi banul, îți spun, pentru că te-am trecut.

Menip. — N'o să iei nimic, pentru că n'am nimic de dat.

Haron. — E cineva să n'aibă un obol?

Menip. — Nu știu dacă mai e cineva, dar eu n'am ⁵¹).

Haron. — Pe Pluton, te gătuiesc, nelegiuitule, dacă nu-mi plătești.

Menip. — Și eu când te-oi pocni odată, am să-ți sfărâm hârca.

Haron. — Cum adică să faci de geaba un drum așa de lung?

Menip. — Să achite Hermes în locul meu, el m'a pus în luntre.

⁵⁰) Obolul, care se punea în gura mortului, *ortul popel.*

⁵¹) Menip, ca filozof cinic cultivă sărăcia, ca pe unul din principiile filozofiei lor. De aceea n'are obolul, trebuincios, spre a plăti trecerea cu barca.

Hermes. — Pe Zeus! Ce mai câștig! Dacă trebuie să plătesc și pentru morți!

Haron. — Stăi tu! N'ai să scapi de mine!

Menip. — Dacă aștepti să-ți plătesc, leagă barca ta coala, poți să aștepti mult și bine. Dacă n'am nimic, de unde vrei să încasezi?

Haron. — Nu știai că trebuie să aduci ortul?

Menip. — Știam, dar n'aveam nimic. Cum adică, din pricina asta, trebuia să fiu scutit de moarte?

Haron. — Singur tu te vei lăuda că ai trecut de pomană.

Menip. — De pomană! Nu, dragul meu, am deșertat haznaoa, am pus o mână la lopeți, și numai eu dintre toți călătorii nu m'am apucat să sbler.

Haron. — Asta nu e o plată; trebuie să dai un ort. E o lege obștească.

Menip. — Atunci du-mă îndărăt la viață.

Haron. — Asta-mi lipsește! Ca să mai capăt câteva scatoalce dela Eac.

Menip. — Atunci nu mă mai plictisi!

Haron. — Ia, arată-mi ce ai în traistă?

Menip. — Niprale⁵²⁾, dacă-ți place, și o pomană de-a Ecatel.⁵³⁾

⁵²⁾ Nipralele (thermos, lupiu) era leguma, obi-cinuită a săracilor, și deci a cinicilor.

⁵³⁾ Pomeni pe cari bogații le făceau odată pe lună în cinstea acestei zeițe; partea disponibilă era dată săracilor.

Haron. — Hermes, de unde ne-ai mai adus pe câinele ăsta? Să-l fi văzut cum vorbea tuturor pasagerilor în timpul plutirei! Cum îl zeflemisea pe toți, și-i lua în bătaie de joc, pe când el singur cânta în mijlocul tuturor celor ce gemeau!

Hermes. — Nu știi, Haron, ce om cu adevărat liber și fără griji al trecut: e Menip.

Haron. — Dacă mai pun mâna pe el vreo dată...

Menip. — Dacă mai pui mâna pe mine, scumpule; însă n'ai să mai mă prinzi.

XIV.

GLORIA IN INFERN

Diogene și Mausol

Diogene. — Carlene⁵⁴⁾, de ce ești așa îngâmfat și ce-ți dă drept să te cinstim mai mult ca pe oricare din noi?

⁵⁴⁾ Mausol a fost rege al Cariei, o parte a Anatoliei de astăzi, și soțul faimoasei Artemiza. Ea puse să i se clădească în Halicarnas un monument grandios, de la numele căruia vine vorba *mausoleu*. — Acest monument, e una din cele șapte minuni ale lumii. Există mai multe descrieri amănunțite ale lui.

Mausol. — Dar, Sinopeanule, mai întâi din pricina calității de rege. Am domnit în Caria întreagă, am comandat multor Lidieni, am supus insule, am pătruns până la Milet, și am subjugat o parte din Ionia. Apoi eram frumos, mare și curajos în războaie. Dar ceea ce e mai mult, am în Halicarnas un monument imens, așa cum n'a mai avut un alt muritor unul mai frumos. Căii și oamenii sculptați pe el sunt așa de minunat făcuți și de o marmură așa de frumoasă, că nu s'ar putea lesne găsi nici chiar un templu, așa de mareș. Ei, acum mai crezi că n'aș avea drept să fiu mândru?

Diogene. — Pentru că ai fost rege, zici, și frumos și pentru cuvântul că ai un mormânt enorm?

Mausol. — Da pe Zeus!

Diogene. — Dar, frumosule Mausol, tu nu mai ai nici puterea acela, nici capul acela fermecător. Dacă ni-am alege un judecător, care să hotărască cu privire la frumusețea noastră, nu prea văd întrucât hârca ta ar fi mai presus de a mea. Amândouă sunt pleșuve și numai oase. Amândoi ne arătăm dinții, avem ochii scobiți și nasurile carne. Monumentul acesta, aceste pietre prețioase, locuitorii din Halicarnas se fălesc cu ele, și se arată strănilor, ca posesorii a unei construcțiuni grandioase. Dar ție, scumpul meu, nu văd la ce-ți folosește lucrul ăsta, numai dacă n'oi fi vrând să zici,

că duci o greutate mai mare ca ale noastre, sub pletrele mari cari te înăbușesc.

Mausol. — Așa că toate astea imi sunt nefolositoare? Adică Mausol și Diogene sunt tot de o seamă?

Diogene. — De o seamă! Nu, amicul meu, nu. Mausol va geme neconținut amintindu-și de fericirea lui închipuită pe pământ, și Diogene are să-și râdă de el. Mausol o să se laude cu mormântul pe care a pus să i-l ridice în Hollicarnas, Artemiza, soția lui; și Diogene nici nu știe dacă trupul lui este îngropat în vreun mormânt. Nici odată nu s'a îngrijat de asta; însă el a lăsat în conștiința oamenilor bunul amintirea unul om care a clădit o viață mai înaltă ca monumentul tău, a celui mai nemernic Carian, și așezată pe temelii mai trainice.

XV.

DORUL DE VARIAȚIE

Menip și Hiron ⁵⁵⁾

Menip. — Am auzit, Hiron, că fiind zeu, ai dorit să mori.

⁵⁵⁾ Heiron, cel mai drept printre Centauri, magistrul lui Esculap. El a învățat sacrificiile, jurământul și astronomia pe cei vechi. Titan, născut din Saturn, luase chip de cal și dăruise lui Peleu o sulță făcută dintr'un trunchiu de frasin.

Hiron. — Ți s'a spus adevărat, Menip, și sunt mort, precum vezi, deși puteam să rămân nemuritor.

Menip. — Ce dor de moarte te-a apucat? Asta-i o patimă puțin obișnuită la oameni..

Hiron. — Să-ți spun; că-mi pari că ești un om cu cap. Nemurirea nu mai avea nici un farmec pentru mine.

Menip. — Cum, fiind viu, nu-ți mai plăcea să vezi lumina?

Hiron. — Nu, Menipe. Căci plăcerea, după mine, constă în schimbare, nu în uniformitate. Trăind mereu, mă bucuram mereu de aceleași lucruri, de soare, de lumină, de toate ce în viața. Orele se urmau la fel, întâmplările se succedau și se înodau mereu una de alta, și eu mă săturasem de ele, fiindcă adevărata bucurie nu este în cecece există totdeauna, ci în cecece se schimbă.

Menip. — Adevăr grăești, Hiron, dar cum te simți în Infern, unde ai volt mai bine să te cobori?

Hiron. — Destul de bine. Găsesc aci o egalitate, ca în guvernele democratice; și puțin îl pasă cuiva că stă la lumină ori la întunec. Aci e altfel ca sus pe pământ, nu simțim nici sete, nici foame; suntem scutiți de toate trebuințele astea.

Menip. — Ia șeama, Hiron, să nu te contrazici, și să nu te învârtești într'un cerc vicios.

Hiron. — Cum așa?

Menip. — Dacă te-ai săturat să vezi în viață tot aceleași și aceleași lucruri mereu, se poate să te sature și de lucrurile din Infern, și va trebui să cauți o variațiune față de ce e aici, într'o altă viață, ceea ce nu mi se pare cu puțință.

Hiron. — Ce-i de făcut atunci, Menipe?

Menip. — Ceea ce se zice, și ceea ce cred că e adevărat, anume că omul cuminte se mulțumește și se folosește de prezent și nu socotește nici o pățanie mai presus de răbdarea lui.

XVI.

CREDITOR ȘI DEBITOR

Mercur ⁵⁶⁾ și **Haron** ⁵⁷⁾

Mercur. — Să facem socoteala, luntrașule,

⁵⁶⁾ Pe lângă numeroase alte slujbe, zeul Mercur are și pe aceia de a conduce sufletele morților în lumea de desubt, ori de a-le scoate de acolo, el mijlocește comunicația între lumea de sus și dedesubt.

⁵⁷⁾ Haron, este o creațiune mai nouă a mitologiei grece, Omer și Esiod nu-l cunosc. El este reprezentat ca un bătrân întunecat și arțăgos, care trece umbrele morților cu luntrea lui peste râul Aheron. Plata este un obol, pe care rudele mortului aveau obicei să-l bage în gura lui.

dacă binevoești; să vedem ce-mi ești dator, ca să n'avem alte neînțelegeri în această privință.

Haron. — Să facem socoteala, Mercur; e mai bine să ne înțelegem în privința aceasta, să nu avem vreo sfadă..

Mercur. — Ți-am adus, cum mi-ai cerut, o ancoră de cinci drahme.

Haron. — E scumpă.

Mercur. — Pe Pluton, am dat pe ea cinci drahme întregi, și o curea de legat lopețile, doi oboli.

Haron. — Pune cinci drahme și doi oboli.

Mercur. — Și un ac pentru dres pânza, cinci oboli.

Haron. — Trece-î!

Mercur. — Și ceară, să astupi găurile bărcii tale, cule, un ștreang, din care ai făcut o lperă, în total două drahme.

Haron. — Foarte bine! astea nu sunt scumpe.

Mercur. — Ulte socoteala; numai să nu fi uitat ceva. Ei, când zici că-mi plătești?

Haron. — Astăzi nu-mi e cu putință, Mercur; însă dacă o clumă, un războiu, îmi trimite aici mușterli mulți, voi găsi și eu să câștig ceva dela atâția inși, înșelându-i la taxa transportului.

Mercur. — Și eu, voi fi silit să doresc ca năpăstii aceștia să aibă loc, ca să pot să-mi iau banii înapoi.

Haron. — Nu e alt chip, Mercur. Ne vine

prea puțină lume, cum vezi; suntem în timp de pace.

Mercur. — E mai bine așa, chiar dacă ar trebui să mai aștept până să-mi achiți! Totuși ți-aduci aminte, Haron, ce mai morți ne veneau altădată, toți viteji, însângerați, aproape toți răniți. Acum, vezi un om otrăvit de către fiul său, ori de femeia lui, un desfrânat, cu pântecul său picioarele umflate; toți sunt galbeni, fără vlagă, nici nu se aseamănă cu ostașii noștri, și cei mai mulți ajung la noi, pe cât se pare, în urma curselor ce-și întind la o laltă, ca să-și acapareze averile unul altuia.

Haron. Și averia nu e lucru de disprețuit.

Mercur. — Atunci n'o să te superi, că-ți voi pune nițel sula în coastă, să-mi plătești ce-mi datorezi.

XVII.

CINE SAPĂ GROAPA ALTUIA

Pluton și Mercur

Pluton. — Cunoști pe bătrânul acela hodorogit, pe bogatul Eucrat, care n'are copii? După moștenirea lui aleargă o mulțime de inși, peste cinczeci de mii.

Mercur. — Da, e din Siciona, dacă nu mă'nșel. Ce-l cu el?

Pluton. — Mercur, lasă-l să mai trăiască peste cei nouăzeci de ani cât a trăit; mai dă-i, dacă se poate, încă pe atâția ani și chiar mai mult; dar pe toți lingușitorii lui, și pe tânărul Harinus și pe Damon, și pe toți ceilalți, trimite-mil aici, unii după alții.

Mercur. — Fapta aceasta are să pară ciudată.

Haron. — Ba nici de cum, ci foarte dreaptă. Ce-i mână să dorească moartea bătrânului acestuia? Pentru ce vor să pună mâna pe avutul lui, când nu sunt rudă cu el? Dar culmea ticăloșiei, este că, deși nutresc dorințele acestea, ei îi fac curte în ochii tuturor. Indată ce cade bolnav, planurile lor ascunse se descoperă la toată lumea, cu toată făgădulala ce fac că au să ofere sacrificii, dacă recapătă sănătatea; în sfârșit lingușirea oamenilor acestora știe să ia nenumărate forme: uite de ce volesc ca el să fie nemuritor, iar ceilalți să plece înaintea lui, după ce vor fi stat cu gura căscată de geaba.

Mercur. — O să avem de ce râde, când vom vedea pe șmecherii ăștia. Dar și Eucrate se pricepe să-l ademenească, hrănindu-l cu speranțe. Ei așteaptă mereu să moară, iar el e mai sănătos ca un flăcău și de geaba lingușitorii lui se și hrănesc în gând cu moștenirea lui, și-o împart, și visează o viață de fericire.

Pluton. — Ei bine, să răpârlească de bă-

trânețea lui, și aiudoma cu Iolas⁵⁸), să întine-rească, pe când ceilalți, înșelați în nădejdlle lor vor părăsi o bogăție, pe care au văzut-o nu-mai în vis. Nemernicii ăștia să vie aici, smulși de o moarte nemernică!

Mercur. — Lasă lucrul pe seama mea, Plu-ton; în curând am să ți-i trimit pe toți, la rând; sunt șapte, așa cred.

Pluton. — Trimite-mi-i încoa! Și Eucrate, in-tinerit din bătrân ce era, are să conducă pe fiecare la mormânt.

XVIII.

INTRE DOUA CURTEZANE

Ghiceria și Tais

Ghiceria. — Militarul acela, Tais, care întrețle-nea altădată pe Abrotonia, și care a fost în urmă amantul meu, omul acela investmântat tot-

⁵⁸) Fiul lui Ificles și al Antomedonei, nepot al lui Ercul, pe care l'a ajutat în lupta lui contra hidrei din Lerma. Când ajunse tare bătrân, două astre se opriră d'asupra carului său și-l învă-uiră într'un nor des: era Ercul cu soția sa Ebea. Iolas eși din negura aceasta sub chipul unui tânăr plin de putere. Vezi Ovid, *Metamorfoze* IX, v. 398.

dauna în purpură și îmbrăcat cu o hlamidă, îl cunoști ori l'ai uitat?

Tais. — Nu, dragă Tais. Il cunosc bine a făcut un chef cu noi, acum un an în ziua de sărbătoarea Hambarelor ⁵⁹⁾. Dar ce-l cu el? Volaf să spui ceva.

Gliceria. — Gorgona, pungășoalca asta, pe care o credeam prietena mea, l'a încântat și mi l'a suflat.

Tais. — Așa, nu mai trăește cu tine; și-a luat pe Gorgona amantă.

Gliceria. — Vall Da, Tais, și sufer grozav din cauza aceasta.

Tais. — E' o ticăloșie, Gliceria; dar trebuia să te aștepti la una ca asta. Noi fetele, avem obiceiul să ne jucăm asemenea renchiluri una altele. Nu trebuie deci să fii mahnită din pricina asta, nici să nu-l porți ură Gorgonei. Abrotonia, nici ea nu s'a supărat pe tine, când a părăsit-o atunci, și voi erați prietene. Inșă cecece mă miră, este că nu știu ce frumusețe poate găsi el la Gorgona, miliardul ăsta, decât dacă nu e orb și nu vede că ea aproape nici nu mai are păr, și cât îi rămâne, este prea departe de frunte. Buzele ei sunt palide, galbene-vinete ca de mort, gâtul slab, vinele groase, nasul lung. Un singur lucru are și ea bun, că e voinică și

⁵⁹⁾ Sărbătoare a Atenienilor, care se celebră în cinstea Cererei, (Demetrei) după seceriș și după culesul viilor.

bine făcută, și are un zâmbet de tot ispititor.

Gliceria. — Ce crezi, Tais, că Aharnanianul o iubește pentru frumusețea ei? Nu știi că e fata vrăjitoarei Hrisaria? O femeie care se pricepe la farmecile tesaliene. E în stare să coboare luna din cer pe pământ. S'o fi făcut de dragoste, dându-i să bea vreun farmec, și acum îl toacă.

Tais. — Ei, Glicerico, și tu o să toci în curând pe altul. Ia-ți adio dela el.

DIALOGURILE ZEILOR

1. Prometeu și Jole. —
2. Amor și Jole. —
3. Jole și Mercur. —
4. Junona și Jole. —
5. Apolon și Vulcan. —
6. Vulcan și Jole. —
7. Prometeu sau Caucazul. —
8. Corabia cu dorințe.

1.

PROMETEU ȘI JOIE

Prometeu. — Liberează-mă, Joie; e timp îndelungat, de când sufer chinuri groaznice.

Joie. — Să te liberez, zici! tu care ar trebui să porți lanțuri și mai grele, să-ți apese tot Caucazul pe cap, și nu numai ficatul mâncat de către șasesprezece vulturi, dar și ochii pleniți, fiindcă ne-ai plăsmuit ființele numite oameni, ai furat focul și ai creiat pe femei? Căci la ce să mai vorbesc despre fapta ta, de a mă fi înșelat la împărțirea bucățelelor de carne, și că mi-ai servit oase acoperite cu grăsime, ca să-ți păstrezi partea cea mai bună?

Prometeu. — Și nu sunt îndeajuns de pedepsit, de când sunt ținut pe Caucaz, hrănind cu ficatul meu, o acvilă, pe care s'o la moartea cea mai rea?

Jole. — Nu e nici a mia parte din ceea ce trebuie să suferi.

Prometeu. — Totuși dacă m'ai libera, Jole, n'ar fi de geaba, ci ți-aș da o înștiințare foarte interesantă.

Jolie. — Volești să mă înșeli, Prometeu.

Prometeu. — Și cu ce m'aș alege din aceasta? Ai să știi destul de bine unde e Caucazul, și nu vei fi lipsit de lanțuri, dacă îți întind vreo cursă.

Jolie. — Spune-mi mai întâi, ce răsplată interesantă voești să-mi dai.

Prometeu. — Dacă ți-oi spune unde te duci acum, o să-ți par în ce privește restul un profet vrednic de încredere?

Jolie. — De ce nu?

Prometeu. — Te duci să te întâlnești cu Tetis, ca să te culci cu ea.

Jolie. — Ai ghicit; dar ce-o să urmeze de aici? Căci mi se pare că o să-mi spui adevărul.

Prometeu. — Ferește-te cât poți, Jole, să te culci cu Nereida; dacă rămâne grea din fapta ta, copilul ei o să-ți facă, ce l-ai făcut și tu lui Saturn.

Jolie. — Voești să zici, că mă va detrona.

Prometeu. — Doresc să nu se întâmple nici odată lucrul acesta, Jole! dar acesta e sfârșitul, care amenința iubirea ta cu ea.

Jolie. — Adio atunci, Tetis! Vulcan să te libereze ca răsplată pentru serviciul tău.

II.

AMOR ȘI JOIE

Amor. — Da, dacă am făcut vreo greșală, iartă, Joie; sunt încă copil, n'am încă vârsta judecăței coapte.

Joie. — Tu, Amorul, copil! dar tu ești mai bătrân ca Iapet. Pentru că n'ai nici barbă, nici peri albi, e un motiv să zici, că ești un copil? nu, tu ești un moșneag și un moșneag rău-tăcios.

Amor. — Și ce rău mare ți-a făcut moșul acesta, cum zici tu, ca să te gândești să-l pui în lanțuri.

Joie. — Ia, vezi, nemernic mic, dacă nu e un rău mare, să mă insulți în așa grad, încât să mă faci să lau toate chipurile, satir, taur, aur, lebădă, acvilă. N'ai făcut pe nici o femeie să se înamoreze de mine, și nu știu, ca mulțumită ție să fi putut plăcea vreuneia; din contră trebuie să mă slujesc de farmece cu ele, și să mă ascund: e adevărat că ele iubesc taurul sau lebăda; dar dacă m'ar vedea ar muri de frică.

Amor. — E cu totul firesc, Joie: ele sunt supuse morței, nu pot suporta vederea ta.

Joie. — Atunci cum se face că pe Apolon îl iubesc Brancus ⁶⁰⁾ și Iacint?

Amor. — Da, dar Dafnea ⁶¹⁾ a fugit de el, cu tot părul său frumos și bărbia lui fără barbă. Dacă vrei să ajungi vrednic de iubit, nu mai mișca egida aceasta, nu mai purta trăsnetul acesta, fă-te drăguț, cu părul căzând în plețe de amândouă părțile, și strânse cu o cordea, la o togă de purpură, pune-ți încălțăminte de aur, mergi în cădență la sunetul flautului și a tobelor, și o să vezi înaintând după tine, o ceată mai numeroasă ca Menadele lui Bacus.

Joie. — Ia, fugi 'ncolo! Nu mă pot hotări să mă împoțonez astfel, cu scopul ca să ajung iubit.

Amor. — Ei bine, Joie, lasă-te de amor; e mai ușor.

Joie. — Nu; voesc să iubesc, dar să mă bucur mai în voie de amorurile mele, și numai cu condiția aceasta te las să pleci.

⁶⁰⁾ Branhos, fiul lui Apolon, obținu de la acesta știința profeției și întemciă la Didim, aproape de Milet, oracolul *Branhizilor*, care se bucura de cea mai mare autoritate după acela de la Delfi.

⁶¹⁾ Dafnea, neputând să se scape de urmărirea lui Apolon, se rugă de zei, cari o prefăcură în laur.

III.

JOIE ȘI MERCUR

Joie. — Știi, Mercur, pe fata cea frumoasă a lui Inahus?

Mercur. — Da; vrei să vorbești de Io? ⁶²⁾.

Joie. — Nu mai e fată astăzi; a devenit junică.

Mercur. — Mare mirare! Și cum s'a făcut schimbarea aceasta?

Joie. — Gelozia Iunonei a metamorfozat-o astfel; pe lângă aceasta ea a născocit și un alt chin contra acestei nefericite: ea a pus-o sub supravegherea unui văcar cu o sută de ochi, anume Argus, care paște junica, și nu doarme niciodată.

Mercur. — Atunci ce-l de făcut?

Joie. — Du-te de vale până la Nemea, acolo e văcarul Argus.. Omoară-l; apoi ai să duci pe Io în Eglpt, pe mare; din ea ai să faci pe Isis. Să fie socotită ca o zeiță de către locuitorii țării; ea să facă să se reverse Nilul și să sufle vânturile, și să scape pe navigatori.

62) Io este o preteasă a Iunonei, regina cerului. Io e simbolul lunei, călătoare și schimbătoare (fazele ei). Seducerea ei de către Mercur, reprezintă dispariția ei de pe cer, pentru câțva timp, și rătăcirea prin ținuturi necunoscute.

IV.

JUNONA ȘI JOIE

Junona. — Vezi pe Ixion acesta, Jole; ce idele ai despre caracterul lui?

Joie. — Il cred un crai, Iunono, și om de chef: nu l'am avea la masa noastră, dacă n'ar fi vrednic să stea aci.

Junona. — Ei bine, nu e vrednic să mai stea cu noi la masă; e un necuviincios. Să plece din cercul nostru.

Joie. — Ce necuviință a făcut? Cred că trebuie să mi se spună și mie.

Junona. — Ce necuviință? Mi-e și rușine să spun; obrăznicia lui e așa...

Joie. — Ei bine! Cu atât mai mult trebuie să-mi spui lucrul acesta, cu cât obrăznicia lui a fost mai cutezătoare: a încercat să seducă vreo zeiță? căci mi se pare că ghicesc că aceasta e crima rușinoasă pe care nu cutezi să mi-o mărturisești.

Junona. — Da, și anume pe mine, nu pe alta, Jole, și e câtva timp de atunci. Mai întâi nu puteam înțelege pentru ce avea într'una ochii ațintiți spre mine; ofta, vărsa lacrimi. Dacă câteodată, după ce beam, dădeam cupa lui Ganimed, el l-o cerea iarăși, ca să bea din acelaș vas ca mine; apoi, după ce o primea,

își apăsa buzele pe buzele vasului, îl apropla de ochii lui și întorcea din nou privirile sale spre mine. Din momentul acesta înțelesei că toate acestea erau doar semne de amor, și timp îndelungat mi-a fost rușine să-ți vorbesc despre lucrul acesta, în nădejdea, că omul acesta o să pună odată capăt nebuniei lui. Dar din momentul ce a cutezat să-mi adreseze vorbe de amor, l'am lăsat scăldat în lacrimi, rostogolindu-se la genunchii mei, mi-am astupat urechile, să nu mai aud rugăciunile lui jignitoare, și am venit să-ți spun ce s'a petrecut. Acum vezi tu însuși cum: te vei răzbuna pe crai.

Joie. — Bravo! auzi nemernicul! să mă lovească pe mine, să poftască la patul Iunonei! Oare așa de tare se îmbătase de nectar? Dar e și vina noastră, e o greșală să ținem așa de mult la oameni, ca să-i primim la masa noastră. Sunt vrednici de iertare, fiindcă bând aceleași băuturi ca noi, văzând frumuseți cerești așa precum nu văd de loc pe pământ, doresc să se bucure de ele și se simt prinși de amor. Amorul este un stăpân tiranic; nu domnește numai asupra oamenilor, ci câteodată chiar și peste noi.

Junona. — Se vede destul de clar, că e și stăpânul tău: te pune pe drumuri, te duce, cum se zice, de vârful nasului, și tu-l urmezi peste tot unde îl place să te ducă. Te metamorfozează în orice îl place; într'un cuvânt ești sclavul și jucăria Amоруlui. Și știu foarte bine de ce ierți

astăzi pe Ixion, pentru că altădată tu însuși i-ai sedus femeia,⁶³⁾ care te-a făcut tată al lui Piritous.

Joie. — Îți mai aduci aminte de aventurile mele, pentru cari m'am pogorât să le fac pe pământ? Acum știi, ce voesc să fac cu Ixion? Să-l pedepsesc, nu, nici să-l trimit dela masa noastră: n'ar fi cuvincios. Pentru că e' serios înamorat, pentru că plânge, zici tu, și suferă dureri mari...

Junona. — Ce voești să zici? Mi-e teamă, să nu-mi faci și tu niscavai propuneri jlguitoare.

Joie. — Nici de cum. O să plăsnuim dintr'un nor o fantomă care să se asemene cu tine; și la sfârșitul mesei, când amorul, după cât se pare, îl va ținea deștept, avem să ducem fantoma aceasta și să o punem să se culce lângă el: astfel se vor potoli durerile lui, când va crede că are lângă el obiectul pasiunii lui.

Junona. — Tii! Lua-l'ar moartea până la anotimpul ce vine, pentru că a dorit ce e mai presus de el!

Joie. — Lasă să fac eu, ce știu, Junona. Ce rău poate să-ți aducă fantoma aceasta, fiindcă Ixion o să alinte doar un nor?

Junona. — Da, dar norul acesta o să apară

⁶³⁾ Dia Piritons se numea astfel pentru că Joie gonind (thein) pe Dia, în chipul unui cal, încerca (peironta) să se apropie de ea.

că sunt eu însumi, și rușinea va cădea asupra-mi din pricina asemănării.

Joie. — Ce spui tu nu are nici un înțeles; nici odată un nor nu va putea să fie Iunona, și nici Iunonă, un nor. Ixion singur, o să fie păcălit strașnic.

Junona. — E drept; însă fiindcă toți oamenii sunt rău crescuți, are să se laude fără îndoială îndată ce se va pogori pe pământ, și se va duce spunând pretutindeni, că a dobândit grațiile Junonei și că s'a împărtășit din așternutul lui, Joie. Poate chiar are să spună că-l iubesc, și alții îl vor crede, ne știind că el n'a îmbrățișat decât un nor.

Joie. — Atunci dacă spune asemenea cuvinte, îl cufund în infern, am să-l leg de o roată, ce se învâртеște mereu; îl supun la un chin veșnic, și are să sufere pedeapsa nu a amorului lui — vina e ușoară — ci a lăudăroșeniei lui.

V.

APOLON ȘI VULCAN

Vulcan. — Ai văzut, Apolon, copilul pe care Maia îl născu. Cât de gingaș e, și cum zâmbeste la toată lumea! E semn, că o să ajungă ceva de seamă.

Apolon. — Cum să-i zic copil, și să aștept

vreo procopseală dela el, când e mai bătrân ca Iapeț, ⁶⁴⁾ în fapte răutăcioase?

Vulcan. — Ei! Ce rău poate să fi săvârșit un prunc, care de abia se născu?

Apolon. — Intreabă pe Neptun, cărula i-a furat tridentul, sau pe Marte, căruia i-a tras pe furis sabia din teacă, fără să mai vorbesc de mine pe care m'a dezarmat de arc și de săgeți.

Vulcan. — Cum, noul născut a făcut isprăvile acestea, el care de abia se putea mișca în scutecile lui?

Apolon. — Ai să știi lucrul acesta, numai să se apropie de tine.

Vulcan. — S'a și apropiat.

Apolon. — Ei, mai ai toate uneltele tale? N'ai pierdut nici una din scule?

Vulcan. — Le am pe toate, Apolon.

Apolon. — Cu toate astea, uite-te bine, Vulcan.

Vulcan. — Pe Jole! Nu văd cleștele mele!

Apolon. — Alde, ai să le găsești în scutecile noului născut.

Vulcan. — Ce mână lute mai are! Cum, s'a deprins să fure, din pântecile măsel?

Apolon. — Dar nu l'ai auzit vorbind: e o vorbărie, un șivol de vorbe! și apoi voește să ne și slujească. Eri a provocat pe Amor la luptă, și l'a răsturnat pe loc punându-i o oarecare

⁶⁴⁾ Iapet împreună cu Cronos cei mai cunoscuți Titani, fii lui Uranos și ai Gaei,

piedică; și în timp ce-l felicitau, el a furat cingătoarea Venerei, care-l îmbrățișa pentru biruința lui, precum și sceptra lui Joie, care tresălta de râs. În sfârșit dacă trăsnetul n'ar fi fost prea greu și prea fierbinte, l'ar fi luat și pe el.

Vulcan. — Ne vorbești de un copil foarte iute!

Apolon. — Și nu numai atât: mai e și muzicant.

Vulcan. — Cum poți să știi de talentul acesta?

Apolon. — A găsit undeva o broască țestoasă moartă, și a făcut din ea un instrument adaptându-i un mâner, o traversă și mai multe chei pe care le-a fixat, și o scândurică deasupra căreia a pus șapte coarde: cu ea, Vulcan, scoate niște sunete plăcute și armonioase, încât sunt gelos pe el, eu care sunt deprins de multă vreme să cânt din chitară. Maia mai spunea, că noaptea el nu stă în cer, ci atras de curiozitate, se pogoară în infern, negreșit, ca să fure și de acolo. Într'adevăr are aripi și și-a făcut o nua cu o putere năzdrăvană, cu ajutorul căreia călăuzește sufletele și face pe morți să se coboare.

Vulcan. — Eu l-am dat-o, să se joace cu ea.

Apolon. — Și drept mulțumire, ți-a furat cleștele.

Vulcan. — Bine ai făcut de mi-ai adus aminte; mă duc să mi-l iau numai dacă, cum zici, am să le găsesc în scutice.

VI.

VULCAN ȘI JOIE

Vulcan. — Ce treabă ai cu mine, Joie? Am venit, după porunca ta, înarmat cu o secure bine ascuțită și care la trebuință ar putea să taie o piatră dintr'o singură lovitură.

Joie. — De minune, Vulcan: acum crapă-mi țeasta în două.

Vulcan. — Vrei să mă încerci? Ori ai căpiat? Lasă gluma, spune, ce treabă ai cu mine!

Joie. — Ți-am spus: crapă-mi țeasta. Dacă nu mă ascuți, ai să simți încă odată urmările mâniei mele; ⁶⁵⁾ dar trebuie să dai cu toată puterea, și imediat: nu mai pot să trăiesc cu durerea, ce-mi sfâșie creierul.

Vulcan. — Ia seama Joie, să nu dăm de vreo belea; securea mea e ascuțită: o să te sângereze și n'o să te moșească ca pe Lucina.

⁶⁵⁾ Vulcan e fiul lui Joie și al Junonei. Intr'o ceartă ce avură din pricina lui Ersul, Vulcan, încă prunc ia parte mame-șei, amenințată de mânia lui Joie, acesta infuriat îl apucă de un picior și-l svârlă de pe pragul olimpului; cade o zi întreagă și ajunge în insula Lemnos. De atunci a rămas șchiop.

Jole. — Dăi, Vulcan; nu te teme; știu ce-mi trebuie.

Vulcan. — Fără voia mea fac lucrul acesta, dar am să dau; căci ce-o să fac, când poruncești tu?... Ce văd, o fecioară înarmată din cap pân'la picioare! Aveai aci, o mare durere de cap, Joie! Nu-i nici o mirare, că te-ai arătat așa de mânios, când purtai, sub pielița creierului tău, vie nevătămată, o fată ca asta așa de voinică și înarmată complect; nu știam că ai o țabără în loc de cap. Dar, ia te uită, sare, joacă *pirica* ⁶⁶⁾, agită scutul își tremură lancea, este cuprinsă de entuziasm. Ceeace e mai de mirare, este că s'a făcut dintr'odată foarte frumoasă și fată de măritat. E adevărat că are ochii cenușii ca ai bufniței ⁶⁷⁾, însă coiful ei îi înfrumusețează defectul acesta. Așa, Joie ca plată a moșitului meu dă-mi-o mie de nevestă.

Jole. — Imi ceri ceva peste putință, Vulcan; ea voește să rămână totdeauna fecioară; totuși eu nu mă împotrivesc la cela ce dorești tu.

Vulcan. — Atât ți-am cerut; restul e treaba mea: am s'o răpesc.

Joie. — Fă ce vrei, dacă poți; dar știu că voești ceva peste putință.

66) Dans care se juca înarmat.

67) Bufnița era pasărea Minervei.

VII.

PROMETEU SAU CAUCAZUL ⁶⁸⁾

Mercur, Vulcan, Prometeu

Mercur. — Vulcan, iată Caucazul ⁶⁹⁾, unde trebuie să țintuim pe acest nenorocit Titan; să căutăm în jurul nostru vreo stâncă potrivită neacoperită de zăpadă, pentru ca lanțurile să intre mai adânc și acesta să fie bine țintuit, în văzul tuturor.

Vulcan. — Să căutăm, Mercur; într'adevăr nu trebuie să-l înlanțuim într'un loc jos aproape de pământ, de teamă ca oamenii pe cari i-a plăsmuit să nu vie să-l deslege; și cu toate astea nu trebuie legat nici prea sus, fiindcă n'ar mai fi văzut de jos, ci, dacă vrei, să-l legăm într'un loc mijlociu, aici deasupra prăpastiei acesteia cu mâinile întinse, una pe stânca aceasta, cealaltă pe acela din față.

⁶⁸⁾ Să se citească și drama lui Eshil *Prometeu Înlanțuit*.

⁶⁹⁾ Caucazul, pe care Pliniu îl derivă de la un cuvânt scit, *albit de zăpadă*, se întinde pe frontiera dintre Rusia și Asia între Marea Neagră și Marea Caspică. Vârful său cel mai înalt este *Elbruz*, de 5687 m., d'asupra nivelului mării.

Mercur. — Ai dreptate. Stâncile acestea sunt pleșuve și (inaccesibile) greu de urcat din toate părțile, ușor înclinate; prăpastia aceasta nu are pentru suiș decât un loc îngust, unde se poate pune piciorul. De abia dacă poți sta pe pisc: n'am putea găsi o oruce mai bună. Alde, Prometeu, suie-te aci, și lasă-te de bună voie să fii ținut pe muntele acesta.

Prometeu. — O, Vulcan, o Mercur! fie-vă milă de un nefericit nedreptățit ⁷⁰⁾.

Mercur. — Acest „fie-vă milă” îl spun, Prometeu, pentru ca să fim legați noi în locul tău dacă nu ascultăm porunca, ce ni s'a dat; sau poate nu ți se pare destul de mare Caucazul, ca să mai fie legați pe el încă doi nenorociți? Ia, să vedem: întinde mâna dreaptă. Tu, Vulcan, fixează, bate cu putere cuiele cu ciocanul tău. Acum dă-mi mâna cealaltă, ca s'o fixăm tot așa de bine. Așa, s'a făcut: în curând are să se coboare vulturul ce trebuie să-ți clugulească ficatul și tu vei fi răsplătit pentru descoperirile tale frumoase și iscusite.

Prometeu. — O Saturn, o Iapet, și tu Pământ, care m'ai născut, ce suferințe mari i se impun unul nefericit, care n'a făcut nici un rău!

Mercur. — Nici un rău, Prometeu? Însărcinat odinioară să împarți cărnurile, te-ai purtat

⁷⁰⁾ Gemetele acestea, sânt departe de tăcerea sublimă pe care Prometeu, o păstrează în Eshil.

aşa de nedrept şi de viclean, în cât ți-ai păstrat bucățile cele mai bune, iar lui Joie, i-ai servit numai oase acoperite cu albă grăsime.

Mi-aduc aminte bine, pe Joie! versurile în cari Esiod spune lucrul acesta⁷¹⁾. Apoi, n'ai făcut tu pe oameni, animale dintre cele mai răufăcătoare şi ceea ce e şi mai grav, pe femei? Pe lângă aceasta, n'ai furat tu lucrul cel mai preţios şi exclusiv al nemuritorilor, focul, ca să-l dai oamenilor? După asemenea negligerenţele, că n'ai săvârşit nici o faptă rea?

Prometeu. — Mercur, ai aerul, că veşti, cum zice poetul, să învinuieşti un nevinovat. Tu mă ţii de rău pentru nişte lucruri, datorită cărora aş merita, după părerea mea, dacă mi s'ar face dreptate, să flu hrănit în Pritaneu⁷²⁾. Dacă ai avea timp să mă ascuţi, m'aş apăra bucuros în faţa ta de toate aceste învinuiri, şi ți-aş dovedi toată nedreptatea lui Joie faţă de mine. Dar tu, care eşti cam flecar şi şcanator, pledează pentru el şi probează, că a dat o sentinţă dreaptă, punând să mă ţintuiască lângă porţile caspice⁷³⁾, d'asupra Caucazului, privelişte tristă pentru toţi Sciţii.

71) Esiod, *Teogonia*, versul 541.

72) Vezi Platon, *Apologia lui Socrate*, cap. XXVI, traducere în română de St. Bezdechi, Cultura Naţională, 1923. Bucureşti.

73) Astăzi, trecătoarea *Kauar*.

Mercur. — Apelul e cam târziu, Prometeu, și pledoaria nefolositoare; totuși vorbește; tot trebuie să rămân aici până ce sosește vulturul, care trebuie să aibă grije de ficatul tău, și mă învolesc să petrec timpul ce se va scurge de acum și până atunci, auzind declamațiunile sofisticate ale unul iscusit vorbitor ca tine.

Prometeu. — Vorbește tu întâi, Mercur, și ca să dai mai mare tărie învinuirii tale, nu scăpa nimic din vedere din cele ce ar putea justifica pe tatăl tău. Pe tine, Vulcan, te iau, arbitru.

Vulcan. — Pe Joi! Eu voi fi mai de grabă învinuitorul tău, decât arbitru, căci mi-ai furat focul și mi-ai lăsat forja să se răcească.

Prometeu. — Ei bine! Impărțiți-vă învinuirea; tu, Vulcan, învinește-mă de hoție; Mercur să mă citeze pentru că am plăsmuit pe oameni și fiindcă am împărțit cărnurile. Amândoi păreți bun meșteșugari de vorbă și dibaci în arta oratoriei.

Vulcan. — Mercur o să vorbească în locul meu: nu mă pricep la limbajul știclei; eu îmi văd numai de forja mea; dar în el avem un orator bun, și unul din cei mai îndemânatici în lucruri de felul acesta.

Prometeu. — Nu mi-aș fi închipuit niciodată, ca Mercur să se îndatoreze să învinuiască pe cineva de a fi furat, întrucât și el face parte din tagma aceasta. Totuși, fiu al Maiei, fiindcă încerci aventura, e timpul să începi învinuirea.

Mercur. — Ar fi trebuință de discursuri lungi, Prometeu; căci ar fi nevoie de oarece pregătire, spre a enumăra toate delictele tale, și n'ar fi deajuns să fac o expunere sumară a tuturor faptelor tale rele, să spun cum dându-ți în grija ta să împarți cărnurile, tu ai păstrat pentru tine bucățile cele mai bune, ai înșelat pe suveranul tău, ai plăsmuit pe oameni, operă cu desăvârșire inutilă, ni-ai furat dela noi, ceilalți zei, focul, pe care l'ai făcut dar creaturilor tale; și mi se pare, dragul meu, că după atâtea crime, nu înțelegi clemența nemăsurată pe care Jole ți-o arată. Deci dacă tu ai nega aceste fapte, ar fi nevoie, ca să te dovedesc, să-mi dezvolt pledoaria mea, și să mă silesc să scot adevărul în deplină lumină; dar dacă tu mărturisești că ai făcut această împărțire a cărnurilor, că ai fabricat oameni în urma unei născociri nouă, și că ai furat focul, învinuirea e sfârșită, nu mai îmi rămâne nimic de spus și celelalte nu sunt atunci de cât trâncăneli.

Prometeu. — Cele ce spuseși tu acum sunt doar trâncăneli și avem să vedem îndată. Cât despre mine, fiindcă tu zici, că acuzațiunea este indostulătoare, o să încerc, cât îmi stă în putere să mă spal de toate aceste crime. Și mai întâi ascultă-mă cu privire la cărnuri. Intr'adevăr, iau de martor cerul, și mi-e rușine s'o spun, e o mare ocară din partea lui Jole, că are spiritul așa de îngust și de invidios, că numai din pricină că a găsit un os în porția lui,

pune să se ținuiască astfel pe un zeu vechiu, fără să-și amintească de ajutorul ce l-am dat, fără să se gândească la motivul mâniei sale, supărându-se ca un copil, și mâniindu-se din pricină că n'a avut partea cea mai mare.

Șiretlicurile acestea de masă, cred, Mercur, că nu trebuie să le păstreze în memoria lui, și dacă unul a săvârșit o greșeală ușoară într'un banchet, trebuie s'o privească ca pe o bagatelă, și când se scoală de la masă, să lase acolo mânia; dar a-și păstra mânia pentru a doua zi, a hrăni ura, și a întreține amintirea celor ce s'au petrecut în ajun, tiii! astea-s lucruri nedemne de un zeu și de un rege! zău, dacă ai scoate de la petreceri, felurile acestea de hazuri, renghiurile, glumele, poznele și râsul, nu să mai rămâie de cât beția, săturatul și tăcerea, tovarășe tristă și posacă, care n'are ce căuta la un chef. Astfel nici pe departe nu-mi închipulam, că ținerea de minte a lui Joie să țină până a doua zi și încă și mai puțin, că o să se supere într'atât, și că o să se socotească greu jignit, pentru că făcând împărțirea cărnurilor, am vrut să glumesc și să-l încerc, dacă are să deosibească și să-și ia bucățița cea mai bună.

Dar chiar presupunând, Mercur, ceea ce e mai grav, că nu numai că l-aș fi dat lui Joie partea cea mai mică, dar că eu l-am luat toată porția: ce, din pricina asta, trebuia, cum se zice, să răstoarne cerul și pământul, să cugete la lanțuri, la cruci, la Caucaz, și să coboare

vulturi, ca să-mi cloșvârțască ficatul? Vezi și tu, dacă asemenea tãmbãlau, nu e o probã de micime, de josnicie de suflet, de aplicare spre mãnie, din partea celui ce se supãrã. Ce-ar fi fãcut atunci, cãnd ar fi pierdut un bou întreg, fiindcã, pentru puținã carne, e cuprins de o așa mãnie.

Oamenii, în asemenea împrejurãri, se poartã cu mai multã dreptate, ei, cari cu toate acestea ar trebui sã fie mai supãrãcioși ca zeii! Totuși, nu e nici unul, care sã condamne pe bucãtarul sãu, sã fie spãnzurat, pentru cã, gãtind bucate, și-a mulat degetul în zeamã, și l'a lins, ori pentru cã a rupt câteva bucãțele dintr'o fripturã și le-a înghițit. Nu; astea sunt greșeli, cari se trece cu vederea; ori dacã stãpãnul se mãnie, dã câțiva pumni mãncãciosului, câteva palme pe obraz, însă nimeni n'a fost spãnzurat din vina unui asemenea delict. Atãta aveam de spus despre cãrnuri. Mi-e rușine cã trebuie sã mã apãr în privința aceasta, dar e și mai rușinos pentru Jole, cã mã învinulește.

Sã trecem acum la talentul meu plastic, și la plãsmuirea oamenilor; e momentul sã vorbim despre lucrul acesta. În privința aceasta învinuirea cuprinde douã capitole; și nu știu pe care mi-l socotiți mai grav; întâi, cã am fãcut pe oameni, în vreme ce ar fi fost mai bine, ca ei sã nu fie pe lume, ori cel puțin ca ei sã fi rãmas liniștiți, fãrã mișcare, pãmânt neînsuflețit și inert; și al doilea, cã plãsmulindu-i, nu

le-am dat un alt chip, decât acela ce-l au astăzi. O să vorbesc totuși despre amândouă aceste puncte. Și mai întâi o să caut să probez că zeli n'au suferit nici o pierdere din faptul că oamenii au fost creați la lumină; apoi că pentru ei faptul acesta este chiar un bine adevărat și mai de folos, de cât pământul ar fi rămas deșert și lipsit de locuitori.

La început, căci îmi va fi mai ușor, suindu-mă până acolo, să probez că dacă am inventat ceva primejdios, plătindu pe oameni, la început, zic, nu era de cât o singură specie divină și cerească. Pământul nelucrat și fără formă, era acoperit în întregime numai de păduri, înțesat de codri nepătrunși de lumina soarelui. Astfel nu erau nici altare pentru zei; nici temple: unde li-ar fi așezat? Nici o statuie, nici o imagine, în sfârșit nimic asemenea cu cele ce se lucrează astăzi cu atâta grije și respect. Eu, totdeauna întâiul printre cei ce se gândesc la folosul obștesc, totdeauna cu luare aminte la mijloacele de a mări gloria zeilor, de a contribui la splendoarea lor, la măreția lor, am privit ca pe o născocire foarte bună, de a lua puțnă humă, de a plăsmui oarecari ființe, și să le dau un chip asemenea cu al nostru. Mi se pare că lipsește ceva divinității, atâta timp cât nu există o ființă care să-i fie opusă o ființă care asemuită cu zeul, să probeze că el e mai fericit: cu toate acestea voiam ca ființa aceasta să fie supusă morții, deși des-

toinică la arte, inteligentă, și în stare să prețuiască ce valorează mai mult ca el.

Atunci, potrivit cuvintelor poezilor, amestecai pământ și apă, și din această materie clisoasă, plăsmuii oameni, apoi chemai pe Minerva și o rugai să dea o mână de ajutor la lucrarea mea. Iată crima cea mare ce am săvârșit-o contra zellor; vezi ce neajuns am putut să le pricinuesc, plăsmuind niște vletăți din humă, care până atunci fără mișcare, a fost înzestrată de mine cu mișcare. Se pare că din timpul acesta zellii s'au făcut mai puțin zei, pentru că flințeau pe pământ oarecari ființe muritoare. Și iată de ce Joie se supără, ca și cum zellii s'ar micșora din pricina nașterii oamenilor; poate că el se teme că ei au să conspire împotriva lui, și să declare război zellor, cum au făcut Giganții. Dar ca voi să fi suferit vre-un neajuns din partea mea sau din partea fapturilor mele, tocmai contrarul e vădit, Mercur. Arată-mi, că v'am făcut cel mai mic rău, și voi tăcea, și voi recunoaște, că aveți dreptate să vă purtați astfel cu mine.

Din contră am adus foloase foarte mari zellor, și ca să te încredințezi n'ai decât să arunci ochii pe pământ, odinioară necultivat și urât, astăzi împodobit cu orașe, cu ogoare, pe marea brăzdată de corăbii, la insulele pline de locuitori, la altarele, la sacrificiile, la templele, la sărbătorile cari se văd peste tot; străzile, plețele sunt pline de Jole. Și dacă aș fi plăs-

muit oameni numai în folosul meu, ar fi cu cale să mă învinuiască de egoism; dar vi i-am plăsmuit în vederea interesului comun. Ce zic? Pretutindeni se văd temple închinat lui Jolie, lui Apolon, și ție, Mercur, dar lui Prometeu, nici unul. Vezi, acum, cum mă gândesc numai la interesele mele, și în ce mod am trădat ori am imputinat pe ale altora.

Mai gândește-te și la lucrul acesta, Mercur, că o avere ori o operă de artă, pe care nu o poate vedea, nici lăuda nimeni, n'ar putea fi gustată și plăcută aceluia ce o are. Ori, de ce vorbesc astfel? Ca să probez, că dacă nu s'ar fi plăsmuit oameni, frumusețea lumii ar fi rămas fără martori, și noiăștia zeii, am fi bogați cu o avuție pe care n'ar admira-o nimeni, și care, prin urmare n'ar avea pentru noi nici o valoare, de vreme ce n'am avea s'o punem alături lângă alte lucruri inferioare; în sfârșit noi n'am înțelege întinderea fericirii noastre, dacă n'am vedea nici o flință lipsită de fericirea aceasta de cetățean bun, mă țintuți de o stâncă numai prin comparația cu unul mic. Și voi cari ar trebui să mă încărcăți cu cinstire, pentru fapta aceasta; căci mărimea unul obiect se probează drept răsplată a ideilor mele bune!

Însă, tu zici; printre oameni sunt unii răi, strică casele oamenilor, fac război, întind curse părinților lor. Oare nu și printre noi, este un seceriș tot așa de imbelșugat de viți? și din cauza așeașta, oare trebuie să se învinuiască

Uranus și Tera, că ni-a dat naștere? Imi mai vei spune poate, că e pentru noi o povară grea, de a avea grija oamenilor. Ar fi ca și când un păstor s'ar plânge că e ținut să îngrijească de turma lui: dacă îl dă de osteneală, îl aduce și plăceri și-i dă o îndeletnicire care nu e fără mulțumiri. Ce am face, dacă n'am avea să luăm aminte la nimic? Cufundați în trândăvie, am bea nectarul, ne-am îmbuiba de ambrozie, fără să facem nimic.

Dar cela ce mă includează mai mult este că, deși mă țineti de rău că am plăsmuit oameni, și mai ales femei, totuși voi nu vă dați în lături să le iubiți, să vă pogorâți pe pământ, schimbați când în tauri, când în satiri, când în lebede⁷⁴⁾, și nu vă e rușine să faceți zei cu ele. Dar vei zice poate, că trebuia să fi plăsmuit pe oameni, cu un alt chip, nu asemenea nouă. Hei Ce-model puteam să-mi aleg, decât acela, ce mi se părea mai frumos? Ar fi trebuit oare să fac omul ca o ființă fără minte, o fiară sălbatică și necioplită? Și cum ar fi oferit oamenii sacrificii zellor, cum ni-ar fi dat celelalte cinsiri, dacă n'ar fi fost așa cum sunt? Dar voi, cum vă oferă ecatombe,

⁷⁴⁾ Jupiter, metamorfozat ca taur, a răpit pe Europa, seduse pe Antiopa, sub chipul unui satir, și a înșelat pe Leda sau Nemesis, în chipul lebedei.

nu pierdeți nici un moment, chiar de-ar trebui să plecați la marginea oceanului, la *Etiopienii fără defect*⁷⁵⁾. Și pe acela care vă prilejuește această slavă și aceste jertfe, voi l'ați ținuit de o stâncă! Dar ajunge cu privire la oameni.

Acum, dacă binevoiești, să trecem la foc și la furtişagul acesta de care țineți seamă cu atâta amărăciune. Și mai întâi în numele zeilor, răspunde-mi fără să șovăiești: Pierdut-am noi cea mai mică părticică din el, de când se află în mâinile oamenilor? N'ai putea răspunde: într'adevăr, așa e firea acestei posesiuni, că nu poate fi micșorată fiind împărțită; focul nu se stinge aprinzând un alt foc: deci din partea noastră nu e de cât invidie curată, când nu dați voie să se împărtășească, dintr'un bun, acela care au nevoie de el, când pentru voi nu reiese de aci nici o pagubă. Oare voi nu sunteți zei, și prin urmare, ființe bune, autori de daruri bogate, străini de ori ce invidie? Și chiar atunci când v'aș fi furat tot focul, ca să-l aduc pe pământ, fără să vă mai las ceva, nu v'aș fi făcut cine știe ce rău: vouă nu vă trebuie de loc, nu vă e frig niciodată, voi nu fierbeți ambrozia voastră și vă puteți lipsi de lumină artificială.

Oamenii din contră au foarte mare trebuință de foc, mai ales pentru jertfe, ca să parfumeze

⁷⁵⁾ Aluzie la finele cântecului I al Iliadei v. 423.

străzile cu mirosul victimelor, să arză tămăia, și să frigă ciosvârțile pe altare. Și văd că vouă nu prea vă displace fumul, ba chiar e un ospăț plăcut pentru voi, când mirosul se înalță în sus cu *fumul ce se ridică în rotocoale*⁷⁶). Invinuirile voastre sunt în completă contradicție cu gusturile voastre. Mă mir, că nu împiedicați soarele să lumineze pe oameni; focul său este mai divin, cu mult mai aprins. O să-l invinuiți și pe el că v'a furat bunul vostru?

Am zis. Cât despre voi, Mercur și Vulcan, dacă găsiți ceva de obiectat, sculați, invinuiți și eu o să mă justific mai departe.

Mercur. — Nu e ușor, *Prometeu*, să lupți cu un atât de puternic sofist. De o camdată să te feliciți că nu te-a auzit Jole: sunt sigur că ar fi legat de tine doisprezece vulturi să-ți sfășie măruntaele, atât de grozav l'ai invinuit, părând că te aperi. Dar mă mir, că fiind ghicitor n'ai prevăzut chinul ce-l suferi.

Prometeu. — Știam, Mercur, și mai știu că trebuie să fiu liberat; peste puțin timp un Teban⁷⁷), dintre amicii tăi, va veni aici și va ucide cu săgeți acvila, a cărei sosită mi-o anunți.

Mercur. — Iți doresc, așa să fie! *Prometeu*. De-aș putea să te văd liberat, așezat la masă cu noi, numai să nu mai faci împărțirea cărnurilor.

⁷⁶) *Iliada*, I, vers. 318.

⁷⁷) Ercul.

Prometeu. — Fii liniștit, Mercur, o să mă așez în curând la masa voastră, și Joie mă va libera pentru că-i voi fi făcut rost de o foarte mare fericire.

Mercur. — Care? Vorbește iute.

Prometeu. — Cunoști pe Tetis ⁷⁸⁾, nu-l așa, Mercur?... dar trebuie să nu spun nimic; mai bine să păstrez taina, ca să fie răsplata răscumpărării și liberării mele.

Mercur. — Păstrează-o, Titane, dacă crezi că e mai bine așa. În ce ne privește, Vulcan, aidem; uite, vulturul vine. Curaj, Prometeu! Aș dori să și văd pe arcașul teban, care trebuie să pună capăt ciuguliturilor crude ale pasărei acesteia.

CORABIA CU DORINȚE

Lycin, Timolau, Samip și Adimant

Lycin. — Nu spuneai tu că un cadavru întins pe câmp ar scăpa mai de grabă de ochiul vulturilor, de cât o priveliște neobicinuită lui Timolau, chiar dacă, spre a o vedea, ar trebui să alerge într'o goană până la Corint?

Timolau. — Ce avea de făcut mai bun Ly-

⁷⁸⁾ Thetis, zeița mării, fiica lui Okeanos, soția lui Peleu, mama lui Ahil.

cine, un om fără treabă, care află că o corabie mare, foarte mare, a abordat la Pireu, unul din vasele acelea, cari transportă grâu din Egipt în Italia? Cred că și voi, tu și Samip de aci, n'ați ieșit din oraș, de cât ca să vedeți corabia aceasta.

Lycin. — E adevărat, pre legea mea; și Adimant din Myrina a venit după noi. Dar nu știu, unde este acum; s'o fi rătăcit, prin gloata privitorilor.

Samip. — Și acum ce ne facem? Vrel să-l aștept, ori să ne reîntoarcem la corabie?

Timolau. — Nu, să mergem înainte.

Lycin. — Ar fi necinstit, dar a ne depărta, și a părăsi astfel pe un prieten, dar dacă zice Samip, să mergem.

Lycin. — Dar, stai, ce văd? Uite colo, nu-i Adimant în persoană?

Timolau. — Da, zău, e chiar Adimant. Să-l chemăm.

Adimant pe tine te chem, Adimant din cetatea Mirina, fiul lui Strombii!

Lycin. — Din două unul: ori că e supărat pe noi, ori a asurzit.

„Hei, Adimant, n'auzi? Ce aștepti să te apucăm de haină și să te silim să te întorci? Parcă ai fi adâncit în gânduri și ai frământa în mintea-ți o afacere importantă.

Adimant. — Nu, Lycin, nu e nimic grav; dar o idele destul de nouă, care mi-a venit pe când mă plimbam, mă înpledeca să vă aud.

Lycin. — Și care este? Spune-ne-o și nouă dacă nu e vreo taină.

Adimant. — Nu e nici o taină. Imi plăseuiam în închipuire bogății nemăsurate, imi închipuiam cea ce poporul numește o *insulă fericită*, și mă vedeam deja ajuns în culmea belșugului și a fericirii.

Lycin. — Atunci, e prilejul să zicem: „Hermes în comun!” Pune jos comorile tale la mijloc. E drept ca amicii lui Adimant să ia și ei parte la norocul lui.

Adimant. — V'ați despărțit de mine, aproape în momentul când ne-am suit pe corabie. Cercetând toate părțile, întrebai pe unul din marinari, cam ce venit putea să aducă pe an stăpânului ei. „Doisprezece talanți atici, imi răspunse el, în anul cel mai rău”. La răspunsul acesta, mă dusei, zicându-mi în minte:

„Dacă vreun zeu m'ar face deodată proprietar al corăbiei acestea, cât aș trăi de fericit! Aș face bine prietenilor mei, aș călători câteodată și eu ori aș trimite pe sclavii mei în locul meu”. Cu cei doisprezece talanți imi și clădeam o casă, într'o pozițiune plăcută, d'asupra Poikiliului, și părăseam casa părintească de pe Ilissos. Cumpăram haine mărețe, care, cai. Chiar în momentul acesta mă imbarcam, toți pasagerii mă priveau ca pe cel mai fericit dintre oameni, mateloții se plecau înaintea mea; mă credeau un monarh. Toate lucrurile erau gata pe corabia mea spre a întinde pânzele; și deja vedeam portul depărtându-se

de mine, când te-ai apropiat de mine, Lycine; și dintr'odată mi-ai scufundat toate avuțiile și ai făcut să-mi naufragieze vasul, care plutea dus de suflul prielnic al gândului meu.

Lycin. — Ei bine, nobile Adimant, trebuie să pui mâna pe mine să mă duci înaintea strategulul, ca pe un pirat, care ți-a pricinuit o pagubă atât de mare. Dar mai bine ia aminte cum volesc să te despăgubesc de pierderea averei tale! Îți dau dacă vrei cinci din cele mai frumoase și mai mari nave ale Egiptului, și cea ce e mai de preț, la adăpost de orice naufragiu. Fiecare din ele îți va aduce pe fiecare an de cinci ori câte o încărcătură. Știu bine, că purtarea ta față de noi, frumosule armator, are să devle și mai nesuferită din pricina aceasta. Când nu aveai decât o corabie, te făceai că n'auzi că te strigăm tare; și acum, dacă împreună cu nava aceasta, mai ai încă cinci, toate cu trei pânze și de nescufundat, e sigur că n'o să mai voiești să-ți vezi prietenii. Oricum: plutește, fericit muritor, după voia inimii tale; cât ne privește, noi ne vom așeza pe chelul Pireului și vom întreba pe marinarul, ce vin din Egipt, sau din Italia, dacă vreunul din el n'a văzut marele vas al lui Adimant, numit *Isis*.

Adimant. — Uite, de ce nu mă hotăram să-ți spun care e ideea mea: eram sigur că ai să râzi de ea. De aceea aștept până ce veți fi făcut câțiva pași înainte, pentru ca să mă urc din nou pe corabie.

Lycin. — Rămânem și noi, ca să ne imbarcăm cu tine.

Adimant. — O să trag scara, cum mă voi sui.

Lycin. — Atunci o să ajungem înot. Nu-ți închipul că tu vei avea corăbii așa de frumoase, fără să le fi construit și nici cumpărat, iar noi să nu putem dobândi de la zei puterea de a înotă stadii întregi. Cu toate astea odinioară, ca să ne ducem în insula Egipta, la sărbătoarea Ecatel, străbăteam marea într'o luntre mică, pe prețul de patru șoboli; eram toți amici, și atunci nu te supărai văzându-ne că navigăm cu tine. Astăzi te mânia, dacă vom să ne suim în corabia ta; ne ameninți, c'o să tragi scara după ce te vei sui. Ce fudulie, Adimant! Scuiți pe vestmântul tău de atâta mândrie! Uită cine ești, nobil cârmaci! Casa ta construită în suburbia cea mai frumoasă a orașului, sclavii tăi numeroși te fac așa de semeț! Totuși, dragul meu, în numele zeiței Isis, când te vei duce în Egipt, nu uita să ne aduci câțiva peștișori de aceia sărați din Nil, parfumuri de la Canope un ibis dela Memfis și, dacă nava ta o poate duce, și una din piramide.

Timolau. — Destul cu glumele, Lycine! Uite cum l'ai făcut să se roșească pe Adimant, cu potopul de spirite cu cari i-ai inundat corabia; e plină până la margini; nu mai se poate ține pe apă.

Dar fiindcă ne mai rămâne o bucată de cale destul de bună de făcut până la oraș, să o îm-

părțim în patru părți, și în timpul stadiilor ce sânt date fiecăruia din noi, să născocim pe rând dorințe și să cerem zeilor orice ne-o plăcea. În chipul acesta nu vom lua aminte de oboseală, și vom petrece cufundându-ne într'un vis foarte plăcut, care ne va aduce orice bucurie vom fi voit-o. Fiecare are drept să-și întindă dorința cât îi va pofti inima, și vom presupune pe zei totdeauna gata să ne îndeplinescă chiar lucrurile cele mai peste fire. Punctul de căpetenie, va fi să arătăm cum avem de gând să ne folosim mai bine de darurile și de dorințele noastre. În modul acesta avem să arătăm cine am fi, dacă am ajunge bogați.

Samip. — Minunat, Timolau! Primesc ideia ta. Nu trebuie să mai întrebăm și pe Adimant, dacă se învoiește la lucrul acesta, el care are de pe acum un picior în corabia sa.

Adimant. — Cine începe întâlul?

Lycin. — Chiar tu Adimant; apoi Samip, și pe urmă Timolau.

Adimant. — El bine, nu-mi părăsesc încă corabia; dar fiindcă mi-e îngăduit adaug ceva la dorința mea. Dea Mercur, zeul câștigului, să mi se îplinească toate voile! Vasul cu tot ce cuprinde, mărfuri, negustori, femei, marinari, și toate lucrurile plăcute ce pot fi într'insul, să fie de aci înainte al meu! Tot grâul care e în navă să se schimbe în monedă de aur; fiecare boabă de grâu să se facă un daric.

Lycin. — Ce mai dorință, Adimant! corabia

ta o să se scufunde, grâul atârnă mult mai ușor ca o același cantitate de aur.

Adimant. — Nu fii pismătăreț, Lycine; când ți-o veni rândul să dorești și tu, să stăpânești, dacă-ți cere inima, muntele Parnet, schimbat în aur, și eu n'am să suflu un cuvânt.

Timolau. — Mi se pare că ar fi mai bine, și că ar aduce mai mult cu întâmplarea adevărată, să găsești o comoară sub patul tău. N'al mai da de osteneala să transporti tot aurul ăsta de la corabie în oraș.

Adimant. — E drept. Atunci să gădesc o comoară îngropată sub Mercurul de piatră din curte, și să fie de o mie de medimne de aur numai piese. Să începem, potrivit învățăturai lui Esiod, cu casa, și să ne facem rost de una măreață. Am și cumpărat tot pământul dimprejurul orașului afară de partea dinspre Istm și dinspre Pytho, apoi porțiunea din Eleusis, care se învecinește cu marea, și ceva teren vecin cu Istmul, ca să văd jocurile acolo, dacă voi pe trece câtva timp la Corint. Să mai adăugăm la astea câmpia Sicyonei, și în general ținuturile umbroase, umezite și rodnice ale Greciei: într'o clipă toate pământurile astea să fie ale lui Adimant! Să am și vase de aur pentru banchetele noastre, și cupe, nu ușoare ca ale lui Ehecrate, ci din acelea cari cântăresc fiecare dol talanți.

Lycin. — Dar cum o să aducă paharnicul o cupă așa de grea, când va fi plină?

Adimant. — Ei, stimabile, nu-mi turbura dorința mea! O să-mi fac mese de aur masiv, paturi de aur, și dacă nu-ți tace gura, chiar sclavi de aur.

Lycin. — Ia aminte, noule Midas, la un lucru, ca pâinea și băutura ta să nu se facă tot aur; bogat nenorocit, ai muri victimă a foamei în mijlocul avuției.

Adimant. — Când ți-oi croi dorința ta, Lycine, vei putea să-ți rânduiești treburile tale, într'un chip mai înțelept. Vestmântul meu e de purpură, modul meu de trai foarte plăcut, somnul dulce și prelung. Prietenii mă vizitează, îmi adresează rugăminți; lumea se teme, se pleacă în fața mea. Din zorii zilei, clienții se plimbă înapoi și încolo pe dinaintea porții mele; și printre acești clienți, se găsesc și Cleenet și Democrat, doi oameni de seamă. Însă când vor să se apropie și să ceară să fie primiți înaintea celorlalți, tîn ca șapte portari barbari, voinici ca niște uriași, să le trântescă poarta în nas, cum fac și ei altora. În ce mă privește, când îmi place, apar în zare, ca soare-răsare, și nu mă îndur să le dăruiesc nici măcar o privire de-a mea. Dar dacă întâlnesc pe un sărac, așa cum eram și eu, până ce n'am dat peste comoara mea, mă port cu el blând și după baie, îl chem să vină la ora mesei. Bogații plesnesc de ciudă, când văd carele mele, caii, sclavii mei frumoși, mai mulți ca două mil.

Mesele mele se servesc numai în aur: argintul

e prea de rând; el nu e vrednic de mine. Iberia îmi furnizează peștele sărat, Italia vinul; grăsimea îmi vine tot din Iberia, și mierea din țara noastră, dar strânsă fără foc. Mâncările îmi sosesc din toate părțile, mistreți, iepuri, pasări de toate felurile, pasări din Faz, păuni din India, cocoși din Numidia. Aceia, cari le pregătesc sânt bucatari iscușiți, necontentit în preajma plăcintelor și a sosurilor lor. Dacă cu-o cupă sau o sticlă, să beau în sănătatea unui oaspe, acela, care bea, ia vasul.

Bogații noștri de astăzi sunt pe lângă mine doar niște cerșetori, ca alde Irus. Dionic nu mai vine să-și arate la serbări ticăloasa lui tavă de argint și cupa lui, mai ales când vede pe sclavii mei folosindu-se din belșug de metalul acesta. Iată ce daruri nobile fac eu orașului: să se împartă câte o sută de drahme pe lună fiecărui cetățean, și pe jumătate fiecărui metec; clădire de teatre și băi publice de toată frumusețea. Marea vine până la Dipyi, unde sap un port, în care apa este adusă pe un canal mare, pentru ca nava mea să-mi fie aproape de casă; și ca să o poată vedea din Ceramic lumea.

Cât despre voi, prietenii mei, am poruncit economului meu, să vă împartă, lui Samip, douăzeci de medimne de plese de aur, cincinici lui Timolau; și lui Lycin un singur henic, plin ras, pentru că e un flecar, care zeflemește toate dorințele mele. Iată trailul ce

aș vrea să duc, în brațele unei bogății nemăsurate; să mă bucur de toate desfătările și de toate plăcerile. Am zis. Facă Mercur, să mi se împlinească toate dorințele!

Lycin. — Știi tu, Adimante, de ce fir subțire e atârnată toată avuția asta? Dacă s'ar rupe, adio toate fericirile acestea; comoara ta n'ar mai fi decât un cărbune.

Adimant. — Ce vrei să zici?

Lycin. — Că e ceva nesigur, dragul meu, cât timp vei putea să trăiești în mijlocul acestor avuții. Căci cine știe dacă, chiar în clipa când ți se va servi masa aceasta de aur, până ce nu întinzi mâna, până ce nu guști din păunul sau din cocoșul de Numidia, n'o să-ți dai acest biet sufletel al tău, și n'o să lași toate bucatele astea vulturilor și corbilor. Vrei să-ți pomenesc pe toți acela, cari și-au dat sufletul, și n'au apucat să se bucure de avuțiile lor, sau cari, în timpul vieții au fost lipsiți de ele, de către un demon plmaș? N'ai auzit vorbindu-se de Cresus și de Polycrat? Ei erau cu mult mai bogați ca tine. Oare n'au fost ei, într'o clipă, lipsiți de toată averea lor?

Dar să lăsăm exemplele astea. Crezi că o să te bucuri mereu de o sănătate tare și statornică? Poate să ți-o asigure cineva? Oare nu vezi pe cea mai mare parte din bogați, reduși la un trai nenorocit? Unii nu mai pot merge, alții sânt orbi, sau chinuți de dureri lăuntrice. Nu mai vorbesc de lațurile tainice, ce sânt nedespăr-

șite de avuție, despre hoți, despre pizma și ura tuturor. Vezi acum la ce de mai strâmători dă naștere bogăția.

Adimant. — Tu mă contrazici mereu, Lycine. El bine, n'o să ai nici henicul cu pricina, fiindcă cerci totdeauna să te împotrivești dorințelor mele.

Lycin. — De pe acum, ai început să te porți, ca cei mai mulți din ei, Dal îndărăt și-ți iei vorba înapoi. Dar să vedem, Samipe, e rândul tău, să croiești la dorințe.

Samip. — Cât despre mine, care locuiesc ținutul Arcadiei din Mantincia, cum știți, n'am să cer o corabie, cu care nu m'aș putea fâli în ochii concetățenilor mei. N'o să ostenesc pe zei cu nimicurile astea, adică să doresc o coamoară, și câteva măsuri de monezi de aur. Dar pentru că nimic nu e cu neputință zeilor, chiar lucrul ce ni se pare cel mai anevoios, pentru că regula hotărâtă de Timolau, este să nu șovăim, ci să cerem fără teamă de respingere, cer să fiu rege, nu ca Alexandru, fiul lui Filip, ca Ptolomeu, ca Mitridat, sau altul care a domnit numai după ce a moștenit pe tată-său, ci voesc să încep întâi ca tâlhar. Întâi am numai vre-o treizeci de prieteni și tovarăși, oamenii de inimă și devotați. Pe nesimțite alți trei sute de oameni se unesc cu noi, unul după altul; apoi o mie; în urmă zece mii; în sfârșit am în curând la porunca mea cincizeci de mii de oameni de infanterie și cinci mii de cal.

Toți în unanimitate mă proclamă șeful lor,

ga pe cel mai demn a comanda și a descurcă afcerile. Starea mea astfel e cu mult mai prețios ca a tuturor celorlalți suverani. Numai vitejiei mele datorez comanda armatei mele, iar nu moștenirii dela altul, care a lucrat, ca să întemeieze împărăția mea; o asemenea fericire prea ar semăna cu comoara lui Adimant, și el nici pe departe nu gustă bucuria ce o simte cineva când este făurarul propriei sale puteri.

Lycin. — Zei mari, Samipe, ce spui tu, e lucru mare! Tu ai cerut binele cel mai mare, comanda unei asemenea armate, după ce ai fost socotit omul cel mai viteaz de către cincizeci de mii de oșteni. Nu știam că Mantinea ne-a crescut un căpitan așa de brav, un domnitor așa de vrednic de admirație. Deci fii domn: condă pe oștenii tăi, rânduește în linie de bătaie, cavaleria ta și trupele tale înarmate cu scuturi. Dăresc să știu, unde aveți să vă duceți în număr așa de mare, când aveți ieși din Arcadia, și asupra căror nenorociți o să vă năpustiți mai întâi.

Samip. — Ascultă, Lycine, ori mai bine, dacă voești, însoțește-ne. Te fac comandantul celor cinci mii de călărași ai mei.

Lycin. — Îți mulțumesc pentru cinstea aceasta, mare rege; prosternat după datina Perșilor, mă închin, cu amândouă mâinile la spate, mă plec înaintea tiarei tale drepte și a diademei tale. Dar numește, te rog, pe vreunul din tovarășii

voinici ai tăi, ca să comande cavaleria ta. Eu sânt un cavalerist foarte prost, niciodată, dar niciodată n'am călărit un cal. Deci mă tem, ca nu cumva la întâia chemare a trompetei, să cad și să fiu zdrobit în mulțime, de un număr așa de mare de copite; sau chiar, dacă animalul meu e iute, să nu prindă zăbala între dinți și să nu mă ducă în mijlocul vrăjmașilor mei, astfel că are să trebuiască să mă legați de șea, dacă voiți să mai rămân pe cal, și să-l țiu de frâu.

Adimant. — Eu, Samipe am să conduc cavaleria, Lycin va comanda aripa dreaptă. E cât se poate de drept să-mi dai un post însemnat, mie, care ți-am dăruit atâtea medimne de piese de aur.

Samip. — O să întrebăm chiar cavaleria, Adimante, dacă te vor drept comandant: „Cavaleriști, cine vrea să aibă pe Adimant, în fruntea lor, să ridice mâna!“ Vezi, Adimante, toți au ridicat mâinile. Pune-te deci în fruntea cavaleriei, și Lycin să treacă la aripa dreaptă. Prietenul nostru Timolau, are să ia stânga. Eu, o să mă așez la centru, după datina regilor perși, când comandă în persoană.

Acum să mergem spre Corint, trecând munții, după ce vom fi făcut rugile noastre către Jupiter, ocrotitorul regilor, supunem Grecia întreagă. Nimeni nu se poate împotrivi numărului nostru. Biruim fără luptă. Să ne imbarcăm pe trireme; să dispunem imbarcarea cavaleriei în vase de transport, pe cari le găsim gata la Cenerea și

provizie îndestulătoare de grâu, năvi atâtea câte ne trebuie și celelalte; să plutim către Ionia, prin marea Egele. Acolo vom oferi un sacrificiu Dianei; cuprindem fără casnă toate orașele nefortificate, punem guvernatori acolo și mărșăluim în spre Siria, prin Caria, Lycia, Pamfilla. Pisidia. Cilicia muntoasă și iată-ne pe țărmurile Eufratului.

Lycin. — Mare rege fă-mă, dacă binevoești, satrap al Greciei. Eu sânt sfios din fire, și m'as teme văzându-mă atât timp îndepărtat de vatra mea. Măria Ta îmi pari hotărât să pornești contra Armenilor și Parților, neamuri rășboinice și foarte dibace în mânăuirea arcului. Incredințează aripa dreaptă altuia, și dă-mi voie mie, un alt Antipater, să rămân în Grecia; mi-e teamă că în împrejurimile Suzei sau Bactrei, oarecare săgeată vrășmașă să nu străpungă, în lipsă de armură, pe nefericitul comandant al falangei tale.

Samip. — Dezertezi, Lycine, ca un ticălos, Legea pedepsește cu pierderea capului pe orice soldat dovedit că și-a părăsit postul. Dar fiindcă suntem aproape de Eufrat, pe care am azvârlit un pod și fiindcă în spatele nostru, toate provinciile sunt liniștite și supuse guvernatorilor pe care i-am numit în fiecare țară, și fiindcă am dat ordin să plece acele trupe ale mele, cari trebuie să-mi asigure cucerirea Feniciei, a Palestinei și a Egiptului, Lycine, treci fluviul, tu întâi în fruntea aripei drepte; te urmez și

Timolau vine după mine. Tu, Adimante, adu cavaleria pe urmele noastre.

Străbatem Mesopotamia și nu dăm peste nici un vrăjmaș. Din potrivă toate popoarele se predau de bună voie cu cetățile lor. Sosim pe neașteptate, în fața Babilonului. Intrăm între zidurile sale; suntem stăpâni ai cetății. Regele care locuște lângă Ctesifon află de năvala noastră neașteptată. El înaintează până la Seleucia și se pregătește de bătălie, chemând la el cavalerie numeroasă, arcași, prăștieri. Spionii noștri ne informează că el a strâns peste un milion de luptători, printre cari două sute de mii de arcași călări, fără să mai vorbesc de întăririle, ce așteaptă din Armenia și dela popoarele vecine cu Marea Caspică și de lângă Bactriana, ci socotind numai oștile recrutate în apropiere, și ca să zic așa, în suburbiile capitalei; atât de ușor i-a fost să pună toate miile acestea de oameni sub arme. E timpul să vedem acum ce se cuvine să facem.

Adimant. — Eu sunt de părere că voi, infanteria, să mergeți contra orașului Ctesifon, în vreme ce noi, cavaleria, vom rămâne aci să păzim Babilonul.

Samip. — Și tu de asemenea, Adimante, te dai înapoi din fața primejdiei. Care-l sfatul tău, Timolau?

Timolau. — Să mergem cu toate oștile noastre să tăbărâm pe vrăjmaș, să nu mai așteptăm până se vor pregăti să ne primească bine. Din

toate părțile le vin aliați. Să-i lovim, câtă vreme acești vrăjmași noul sunt pe cale.

Samip. — Foarte bine.. Și tu, Lycine, ce părere ai despre aceasta?

Lycin. — Eu am să-ți spun, că fiind obosiți de marșul neîntreput, fără popas, de astăzi de dimineață, când ne-am coborât la Pireu, și cum făcurăm aproape treizeci de stadii pe o dogoare aprinsă și în miezul zilei, sunt de părere să ne odihnim aci undeva, sub măslinii aceștia, și să ne așezăm pe această coloană răsturnată. În urmă ne vom ridica și vom sfârși în liniște calea noastră până în cetate.

Samip. — Ei, prietene, tu îți închipuiești că ești tot la Atena, în vreme ce ne aflăm în câmpia Babilonului, cu tabăra dinaintea zidurilor sale, înconjurat de oșteni numeroși, toți cu gândul la războiu.

Lycin. — Bine că-mi aduseși aminte. Credeam că sunt în toată firea. E rândul tău să-ți dai ideea.

Samip. — Atunci, să mergem, dacă credeți și dacă sunteți viteji, înaintea pericolului: să nu trădați sentimentele voastre patriotice. Iată vrăjmașii. Lozinca e războiul. De îndată ce trompeta va suna atacul, înălțați ura! năvalnic, zângăniți fierul lăncilor voastre de scuturi, năvăliți în vălmășag, pătrundeți printre săgeți, ca să scăpați de loviturile arcașilor, nelăsându-le timpul să-și svârle săgețile. Iată-ne încăerați. Aripa stângă și Timolau au pus pe fugă pe

Mezi cari li stau împotriva. Lupta se ține egală în punctul unde mă aflu. Eu am de furcă cu Perșii, cu regele lor în frunte; dar călărimea barbarilor înaintează în ordine, ca și aripa lor dreaptă. Aide, Lycine, arată că ai curaj, și îmbărbătează-ți oștenii, să susție vitejește lupta.

Lycin. — Ce mai baftă! Toată călărimea se năpusti asupra-mi; numai pe mine singur a găsit nimerit să mă atace. Pe legea mea! de m'o mai împinge puțin, am să mă salvez și să-mi caut refugiul în palestra asta, și am să vă las să urmați voi războiul.

Samip. — Ba de loc; și tu ești biruitor la rândul-ți. Eu, precum vezi am să mă lupt, luptă dreaptă, cu regele; mă sfidează și ar fi rușine să dau înapoi.

Lycin. — Ah! Pe Jupiter, uite că te-a rănit, chiar dela întâia mișcare; căci e demn ca un rege să fie rănit luptând pentru puterea lui.

Samip. — Ai dreptate; dar rana mea e ușoară; nu m'a atins în nici o parte văzută a corpului meu, și n'am să mă tem de nici o cicatrice ce m'ar desfigura. Dar ia te uită cu ce bărbăție lovesc pe vrăjmașul meu; cu o singură aruncare de sulită îl străpung de tot pe el și calul lui. Cade, îi tai îndată capul; îi smulg diadema și mă fac rege. Toți se prosternă înaintea mea. Barbari! în genunchi! Cât despre voi ceilalți, Grecilor, voesc să vă dictez legi numai ca strateg. După aceasta, gândiți-vă numai, câte orașe am să întemeiez, cari vor purta numele meu,

pe câte altele am să le dărâm din temelii, după ce le-oi lua cu asalt, ca să le pedepsesc, fiindcă au insultat puterea mea. Am să mă răsbun mai ales pe bogatul Cydia, care pe când era vecinul meu, m'a gonit de pe moșia lui, pentru că încălcasem puțin hotarele lui.

Lycin. — Stăi, Samipe, oprește-te; e timpul după ce ai eșit învingător dintr'o luptă așa de grozavă, să te reîntorci la Babylon, ca să celebrezi biruința în ospețe. Dar împărăția ta a și trecut numărul de stadii voite.

Acum, Timolau, e rândul tău să dorești ceva. Vezi să întreci pe Adimant și Santip, ca om cu simțuri limpezi și mult încercat.

Timolau. — Eu nu cer nici aur, nici comori, nici mèdeimne de piele de aur; și mai puțin împărății, războaie, și temerile acestea, cari asediază tronul, pe cari tu cu drept le-ai criticat. Toate acestea sunt nesigure, pline de lațuri, ascuzând amărăciunea sub plăcere.

Eu, doresc ca Hermes binevoitor să-mi dăruiască oarecari inele, cari să albă o putere minunată. Unul să-mi dea sănătatea, un corp robust, să nu mă poată atinge durerea. Un alt inel, care să mă facă invizibil, ca al lui Gyges. Al treilea inel, care să-mi dea o putere mai mare ca a zece mil de oameni, așa ca să pot ridica ușor o greutate, pe care de abia ar putea-o mișca din loc zece mil de oameni. Mai doresc să pot sbura, și să mă țiu la înălțime mare deasupra pământului; pentru asta îmi mai

trebuie un inel. Voesc să fac să adoarmă pe oricine mi-o plăcea, să deschid toate ușile și porțile; să descui toate încheietorile, să dau la o parte toate drugurile; încă un inel pentru aceste două feluri de putere.

Dar lucrul cel mai însemnat, lucrul cel mai fermecător din toate, doresc un inel care să-mi dea pe *vino 'ncoace*, să mă facă iubit de către femei și de toată lumea, așa ca să nu fie nimeni care să nu mă îndrăgească, care să nu dorească iubirea mea, care să n'aibă numele meu pe buze. Toate femeile frumoase să devie înamorate de mine, să nu se poată împotrivi focului amorului lor, să se spânzure de desnădejde. Lumea să privească drept fericiți pe acei asupra cărora las să cadă o singură privire, și raza cea mai ușoară de dispreț face pe cel lovit să moară de mâhnire.

Acum, voesc ca darurile astea să nu fie trecătoare, și nici viața mea să aibă termenul aceleia a celorlalți oameni. Imi trebuie o mie de ani, veșnic tânăr; să năpârlesc de bătrânețe la fiecare șaptesprezece ani, ca șerpil. Cu asemenea puteri nimic nu-i mai trebuie fericirilor mele. Toate averile altora ajung în mâna mea, pentru că pot să descui toate porțile și ușile, să adorm pe paznicul lor, să intru pretutindeni, fără să fiu văzut. Dacă cumva în India, sau în regiunile Iperboreene e vreun spectacol curios, un obiect prețios, bucate ori băuturi plăcute, n'am trebuință să trimit pe nimeni acolo, sbor

singur într'acolo, și mă folosesc de ele până ce mă satur. Grifonul, fenixul, pasărea aceasta indiană pe care n'a văzut-o nimeni, eu le-am văzut. Numai eu cunosc izvoarele Nilului, părțile nelocuite ale pământului, dacă sunt antipodi în emisfera australă. Am recunoscut fără trudă natura astrelor, a lunii și a soarelui, pentru că focul lor nu m'a putut atinge. Inșă ceace-i mai plăcut, este că pot în același zi să sbor la Babilon, să înștiințez cine e învingător la jocurile olimpice, să iau masa de prânz, dacă mi vine bine, în Siria, și cină în Italia. Când am un dușman, pot să mă răsbun pe el, fără să mă vadă, pot să-i las să cadă o piatră în cap, și să-i sfarm țeasta. Pe prietenii mei, îi încarc de bunătăți, și în timpul somnului lor, le torn aur din belșug. Când dau peste un bogat trufaș, peste un tiran cutezător, pun mâna pe el, îl ridic la o înălțime de douăzeci de stadii, și-l las să cadă pe stânci. Nimic nu mă poate împiedica să mă bucur de amorurile mele. Intru pretutindeni, fără a fi văzut, și adorm pe toată lumea, numai pe iubita mea o țin deșteaptă. Și ce plăcere să supraveghez pe inimicii mei, ținându-mă departe de loviturile lor; să iau, dacă volesc, partea învinșilor, adormind pe învingători; să dau victoria fugarilor, făcându-i să se reîntoarcă îndărăt! Ințr'un cuvânt, mă joc cu omenirea întregă: toate sunt ale mele. Sunt un zeu. Și culmea fericirii mele e că n'o pot pierde. Nu e expusă la nici o cursă, și mai

presus de orice, am sănătatea într'o viață lungă.

El Lycine, ce găsești de muștrat în dorința mea?

Lycin. — Nimic, Timolau, fiindcă nu e tocmai prudent să contrazici pe unul care are aripi și e mai tare ca zece mii de oameni. Totuși te-aș întreba dacă printre atâtea neamuri pe deasupra cărora ți-ai plimbat sborul, nu cumva ai dat peste un moș, cu creierul așa de dogit, că-și închipulește, sărmanul, că plutește prin văzduh pe un mic inel, și că mișcă munți întregi cu vârful degetului lui; el vrea să fie iubit de toată lumea, când are capul chiel și nasul sumes. Dar spune-mi de ce adică un singur inel, n'ar fi de ajuns să facă toate minunile astea? Nu poți să mergi și fără mulțimea asta de inele? Trebuie numai decât ca fiecare deget al mâinei tale stângi să fie încărcat cu câte unul? Numărul lor o sfărâmă; cel puțin trebuie să-i vie în ajutor și dreapta. Tot îți mai lipsește un inel, cel mai trebuincios din toate, acela, care te-ar lecui de nebunia ta, de balele asta smintite. Ar avea rostul unei doze de elebor curat.

Timolau. — Dar în sfârșit, Lycine, plăsmuiește-ți și tu o dorință, ca să știm, dacă n'ai dori ceva vrednic de critică și de muștrare, tu care judeci așa de bine pe ceilalți.

Lycin. — Eu n'am de născocit nici o dorință, căci iată-ne sosiți în fața Dipilului. Sămp, rășbolnicul, în lupta lui de lângă Babilon, și tu, Timolau care iei masa de prânz în Siria și cea

de seară în Italia, mi-ați mâncat stadiile cari mi se cuveneau, și bine ați făcut. Eu nu doresc o soartă schimbătoare, pe care o' spulberă vântul, și care lasă după ea numai păreri de rău, când mănânci în urmă o bucată de turtă uscată, cum o să pățiți îndată.

Fericirea voastră, avuțiile voastre fără număr au să se împrăstie în câteva clipe. Cu comorile pierdute și diademele răpite, deșteptați din visul cel mai dulce, o să găsiți la voi acasă lucruri cu totul deosebite. Asemenea cu regii aceia de tragedie, cari la ieșirea din teatru, mor de foame cei mai mulți, după ce au jucat roluri de Agamemnon și de Creon. Atunci veți simți negreșit oarecare tristețe, și o să vă desgustați de treburile casei voastre; mai ales tu, Timolau. Iar cel nou, despuiat de aripile tale topite, ai să cazi iarăși din cer pe pământ, cu toate inelele acestea și chiar decât Babilonul, voesc mai bine să pot râde liber și pe îndelete de dorințele ce ați conceput voi, cari, de... sunteți oameni credincioși filozofiei.
